ARCHITECTURA

REVISTĂ ROMÂNA DE ARTĂ

DIRECTOR:

GEORGE STERIAN

ARCHITECT

1906

IANUARIE-FEVRUARIE

BIBLIOTECA
FACULTĂȚII DE ARHITECTURĂ
Inv. 223
Cota P I 36

BUCUREȘTI
Instit. de Arte Grafice „CAROL GÖBL" S-sor I. St. Rasidescu
16, STRADA DOAMNEI, 16
1906

108
Inv. 2626
Ord. K
Sig. II C 99
Don. Lafos

SUMARUL REVISTEI

TEXT:

Revista noastră. . . . . REMUS P. ILIESCU.
Către Cititori . . . . . I. BERINDEY.
Arta Românească . . . . . G. STERIAN.
Arta Publică . . . . . AL. TZIGARA-SAMURCAȘ.
O vizită la un amator de artă și architectură românească . . ȘT. BURCUȘ.
Cultura artistică și Educațiunea artistică . . . . . IP. STRĂMBULESCU.
Încercări de Artă decorativă românească. . . . . N. GHIKA-BUDEȘTI.
Cetatea lui Vlad Țepeș . . . . . VICTOR G. ȘTEPHĂNESCU.
Neînțelesul Bizantin . . . . . A. BALTAZAR.
Hanul lui Manuk-Bey . . . . . ATH. DEMETRESCU.
Concursuri, Bibliografie, Diverse . . . . . * * *

PLANȘE:

I. BERINDEY.—Palatul G. G. Cantacuzino, Proprietatea General Arion, (Bulev. Colței.) **T. DOBRESCU.** — Localul Societății Politechnice, (Proiect). **V. ȘTEPHĂNESCU, ȘT. BURCUȘ.** — Fațada principală a Palatului Artelor la Expoziția din 1906. **G. STERIAN.** — Balustrada bizantină la Altarul Basilicei din Torcello (releveu). **P. ARTACHINO.**— Studiu. **GR. G. CERKEZ.**— Pavilionul român de petrol la Expoziția din Liège. **REMUS ILIESCU și C. CRETZOIU.**—Villa Demetrian. **N. GHIKA-BUDEȘTI.** — Proiect pentru Palatul Primăriei din orașul Iași, Mobile moderne românești. **V. ȘTEPHĂNESCU.**— Cetatea lui Vlad Țepeș (desen). **PAXINO.** — Fermă model (Proiect). **GABRIEL POPESCU.** — Medalia comemorativă a liceului din Bitolia.

DESENE:

D-nii: G. Sterian, Ip. Strămbulescu, N. Ghika-Budești, V. Ștephănescu, Gabriel Popescu, N. Grant, A. Clavel, Costin Petrescu, V. Mantu, Ath. Demetrescu, A. Stoica, Bărboiu, etc.

DONAȚIA ARCH. ED. LAZARESCU

ARCHITECTURA

REVISTĂ ROMÂNĂ DE ARTĂ

COMITETUL DE REDACȚIE

D-nii: G. STERIAN, I. BERINDEY, TOMA DOBRESCU, AL. TZIGARA-SAMURCAȘ, ȘTEF. BURCUȘ, N. GHYCA-BUDEȘTI, V. ȘTEPHANESCU, V. SIMIONESCU, REMUS ILIESCU.

Director, GEORGE STERIAN.

Secretar de Redacție, REMUS P. ILIESCU ✻ Casier, I. MIHAILESCU.

ABONAMENTUL ANUAL:

PENTRU ROMÂNIA . . . . . 12 LEI

„ STRĂINĂTATE . . . . . 15 „

REDACȚIA și ADMINISTRAȚIA: 27, Splaiul Mihail Kogălniceanu, București.

CONCURSURI BIMESTRIALE

1) Revista va publică concursuri pentru cari se vor da premii în bani.

2) Proiectele se vor adresà la direcția revistei, 27, Spl. M. Kogălniceanu. Ele nu vor fi semnate, vor purtà un semn sau un pseudonim repetat pe un plic închis, care va conține numele și adresa autorului.

3) Numărul proiectelor nu este mărginit.

4) Juriul își rezervă dreptul de a acordà numai parte din premii sau de a nu acordà nici unul, în cazul când concursul va fi de o insuficiență vădită.

5) Proiectele premiate aparțin Revistei care le va publică, dacă va crede de cuviință, precum poate publică și din proiectele nepremiate, dacă ele merită o atențiune deosebită.

6) Proiectele nepremiate, vor trebui să fie retrase de domnii concurenți în prima săptămână care urmează publicarea rezultatului concursului.

Direcțiunea declină ori ce responsabilitate asupra proiectelor neretrase la timp.

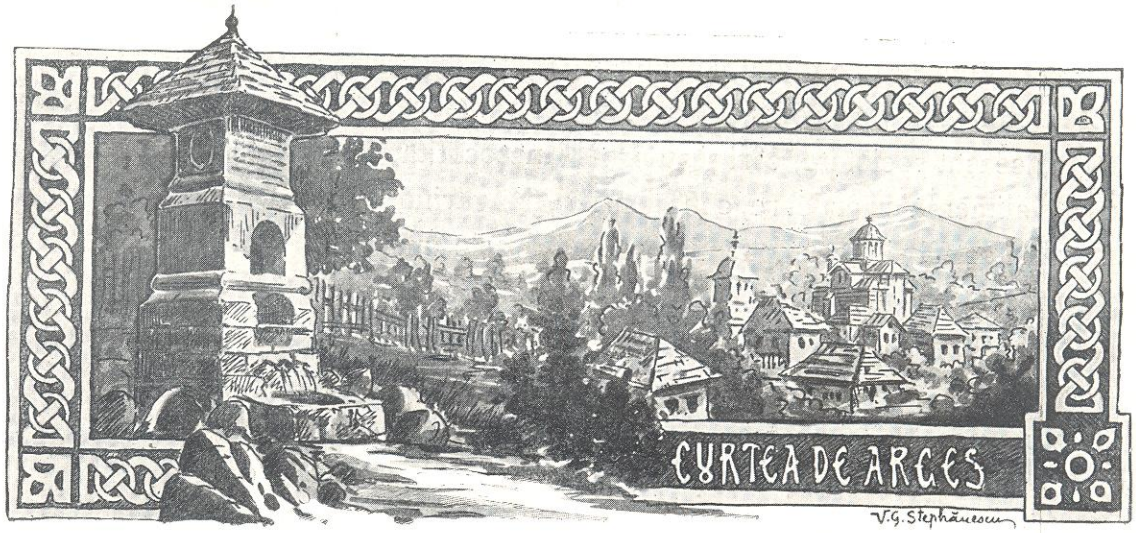

REVISTA NOASTRĂ

PRIN NOI ÎNȘINE.

Apariția unea *„Arhitecturii“* răspunde vădit unei necesități deja simțite, astăzi când o nouă mișcare se desfășoară pe câmpul artelor române, față de desvoltarea îmbucurătoare a cultului profesiunii noastre și față de înmulțirea specialiștilor naționali.

Conducerea ei este chibzuit încredințată d-lui architect Gh. Sterian, Inspector General și Director al Artelor, cât și d-lor architecți I. D. Berindey, Inspector General, St. Burcuș și Victor Ștefănescu, architecți diriginți, — ai Expoziției Generale Române din 1906 și Toma Dobrescu, fost architect-șef al Ministerului Cultelor și Instrucțiunei Publice.

Un mănuchiu din noui elemente intregește cu opera-i sinceră forțele ce această cooperare reclamă.

Astfel îndrumată, noua publicațiune pășește cu încredere înaintea restrânsului dar prețiosului public amator de Artă; iar auspiciile morale și materiale ce *„Societatea centrală a architecților din România“*, spre lauda ei, și le-a asumat, constitue de pe acum o garanție de izbândă a acestei frumoase întreprinderi.

Ea va fi deci oglindirea idealurilor lor curate și entuziaste, precum și ex-

punerea în imagini a activităţii neîntrerupte a corpului de profesionişti grupaţi în această societate, cari şi-au propus a o alimentă cu ardoare, conscienţi a săvârşi astfel şi o scumpă îndatorire de buni cetăţeni.

Revista noastră îşi propune a arătă prin coloanele sale dorinţa ce de un şir de ani stăpâneşte rândurile architecţilor români, îşi propune a desvoltă un program de luptă corectă şi neintimidată; iar din cititorii ei, sperăm că va şti a face arbitrii apreciaţi ai operilor şi frământărilor lor legitime.

Îndrumăm deci o campanie de popularizare a unui bogat şi variat material artistic, — rodul preocupărilor fără preget a architecţilor nostri naţionali, — şi îndrumăm, paralel, o luptă hotărîtă de ridicare la situaţiunea şi demnitatea ce i se cuvine, a celei mai atrăgătoare şi complexe, mai trebuincioase şi totuşi mai neîndreptăţite din câte se zic profesiuni libere.

„*Architectura*“ este un simbol de progres, căci prin însăşi împrejurările, în mijlocul cărora îşi face aparitiunea şi-şi lărgeşte o cale, însemnează un moment caracteristic şi important în istoria artelor române.

Astăzi „*Architectura*“, încălzită de soarele unor timpuri mai prielnice, vorbeşte în mod mai desăvârşit de profesiunea ei, de artiştii români şi de nevoile lor. Ea va arătă cum cei fără chemare şi speculanţii au compromis şi profanat arta, timp îndelungat în sute de locuri ale ţerii româneşti, cum au lăsat-o, rând pe rând, nepricepută şi nesocotită, neîngrijită şi scoborîtă, — pângărind Capitala şi judeţele cu produsele unei arte îndoelnice la clădirea edificiilor publice şi particulare, înălţate cu oboseli şi sacrificii fără seamăn.

„*Architectura*“ va îmbrăţişà cu un viu interes şi celelalte ramuri de artă ce se leagă cu ea, publicând operile pictorilor, sculptorilor şi gravorilor noştri, — reafirmând, odată mai mult, înlănţuirea naturală ce există între toate artele plastice; va căutà să răspândească dragostea pentru arta naţională, veche şi modernă, în toate manifestaţiunile sale, pentru a dovedì — că Arta unei Ţeri exprimă mai mult ca ori ce adevărata ei naţionalitate.

Comitetul de redacţie, însărcinat în acest scop de corpul architecţilor cari fac să apară această revistă, îşi sprijină cu nestrămutată încredere activitatea-i pe zelul binevoitor al tuturor acelor persoane, cari — iubitoare de artă sau artiste ele înşi-le — vor contribuì cu preţiosul lor sprijin intelectual ori material la cel mai sincer prinos ce „*Societatea centrală a architecţilor din România*“, prin publicaţiunea-i de faţă, aduce înălţătoarei cauze a Artei.

Iar publicul, cunoscând sacrificiile de tot felul ce ne impunem a aduce fără preget şi apreciind interesul deosebit precum şi materialul pe cât posibil mai variat şi mai îmbelşugat ce poate cuprinde o astfel de revistă, va încurajà

VILLA · J · DEMETRIAN
· CARACAL ·

· REMUS · ILIESCU = CONST · CRETZOIV
— ARCHITECȚI —

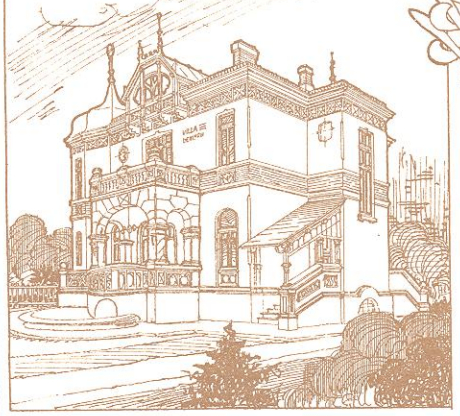

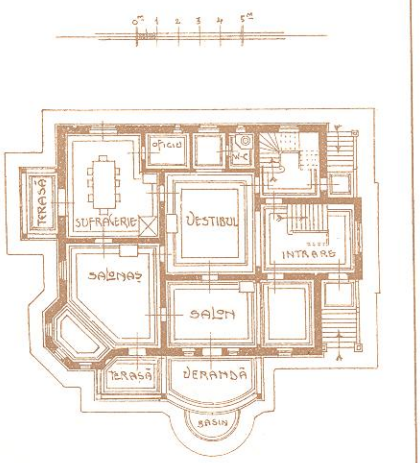

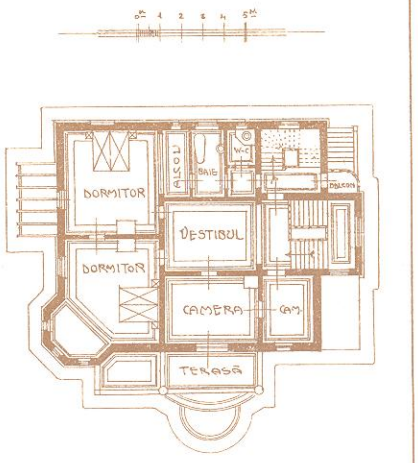

CAROLGÖBL S-tr. I. ST. RASIDESCU

☆ PROJECTATA ☆ ȘI ☆ CONSTRUITA ☆ IN ☆ 1903 ☆

fără îndoială primii pași ai publicațiunii noastre.

Pregătit de drum lung, spinos și necunoscut, corpul architecților din *„Societatea Centrală“* este, din trecut, prea încercat în deziluzii de tot felul, pentru a se oprì acum, asupra vreunei îndoeli de ori ce ordin.

In calea grea ce vom străbate către acea lumină înălțătoare și dătătoare de speranțe ce ne călăuzește urma, ne așteptăm a ne împiedică de neajunsuri multe ca în ori ce operă, vrednică și îndelungată, la care se cere răbdare și perseverență.

„Architectura“, satisfăcută de a păsì cea d'întâiu pe drumul ce a deschis, mânată de lozinca-i de *a trăì și a se ridică prin ea însăși,* le flutură din flamură trufașilor și șovăitorilor lipsiți de puteri, neascultându-le răutatea și bravându-i cu poetul:

„Critici, voi, ca flori deșarte,
„Care roade n'ați adus...

Arch. REMUS P. ILIESCU.

București, 1906.

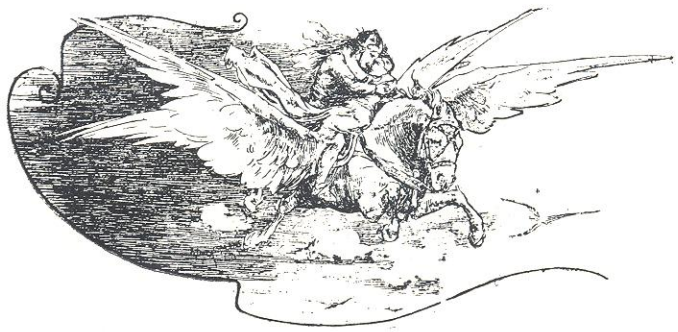

PROIECT

PENTRU

LOCALUL SOCIETĂȚII POLITECHNICE

Societatea Politechnică din București, posedând un teren pe Bulevardul Carol, piața C. A. Rosetti, cedat de Primărie, a voit să-și construiască un local propriu. În acest scop, pentru a evità cheltueli, Consiliul Societății s'a adresat la membrii săi, cari ar dorì în mod gratuit să întocmească proiectul clădirii după un anumit program, alcătuit astfel ca să corespundă necesităților societății.

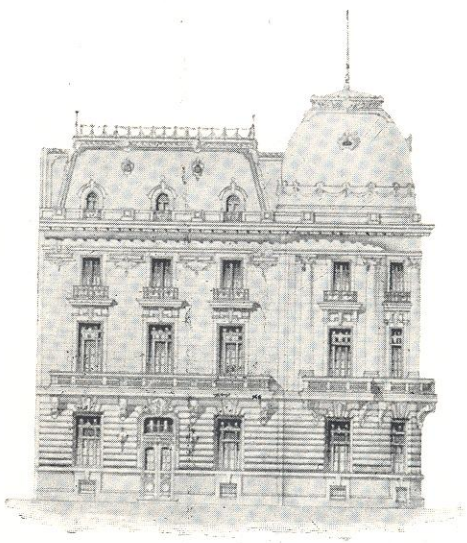

Programul conținea următoarele: O sală mare de întrunire, salonul, cabinetul președintelui, săli pentru secretari, sală de consiliu, bibliotecă, sală de jurnale, sală de lectură, sală de joc, bileard, vestiare, etc., etc.

Programul mai prevedeà și un mic local pentru imprimarea buletinului societății, împreună cu anexele redacțiunii; de asemenea și o sală pentru popicărie și locuințe de servitor, intendent și în mansarde odăi pentru membrii societății cari vin din provincie.

Între proiectele prezentate, unul din cele mai de valoare a fost și proiectul d-lui archit. T. Dobrescu, pe care îl publicăm acì.

PROIECT PENTRU LOCALUL SOCIETĂȚII POLITECHNICE

DE

TOMA DOBRESCU, Architect.

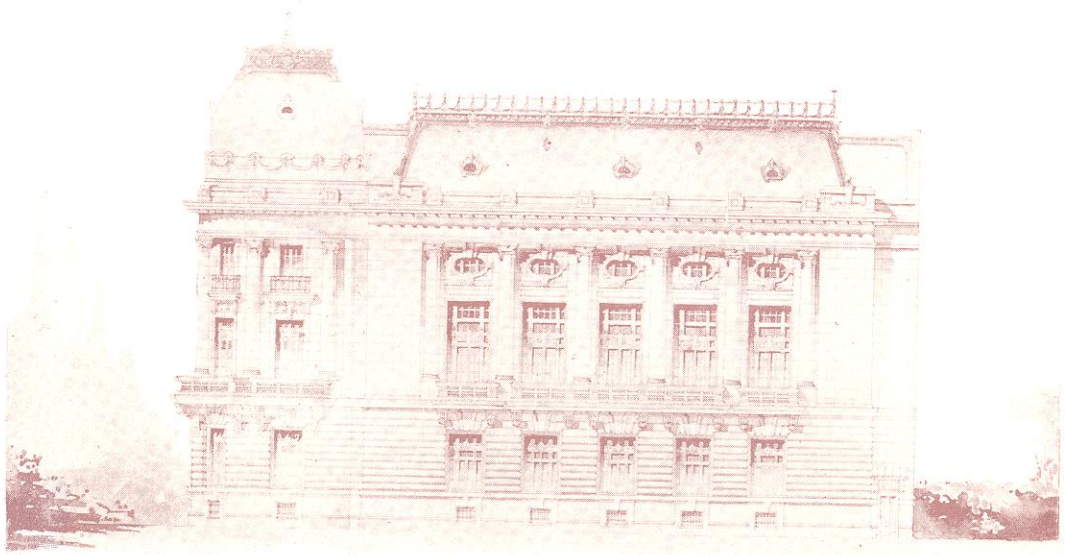

SECȚIUNEA LONGITUDINALĂ

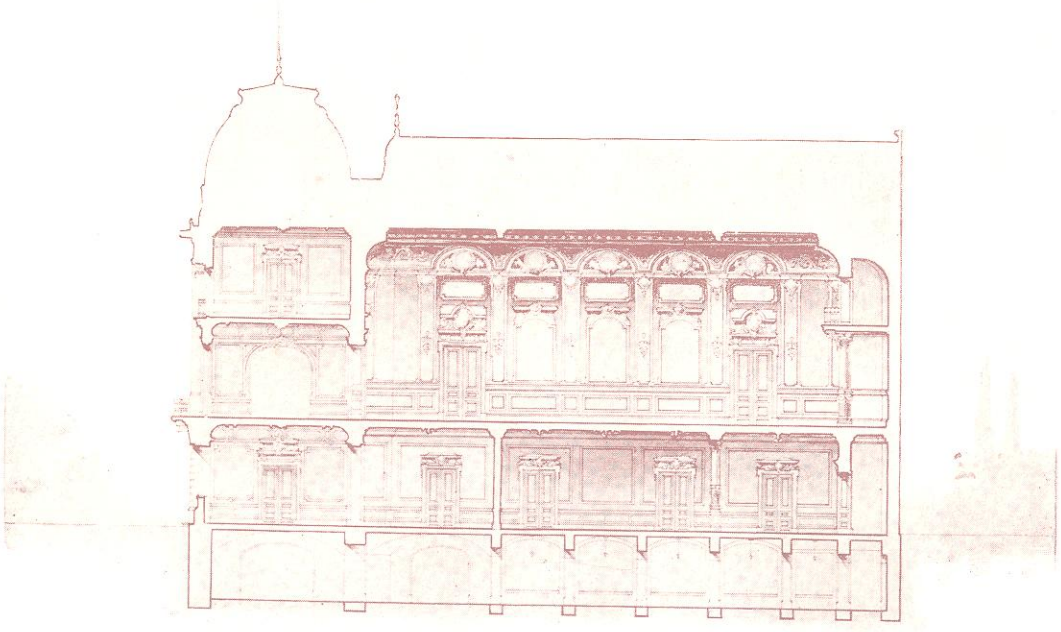

PROIECT PENTRU LOCALUL SOCIETĂȚII POLITECHNICE

DE

TOMA DOBRESCU, Architect.

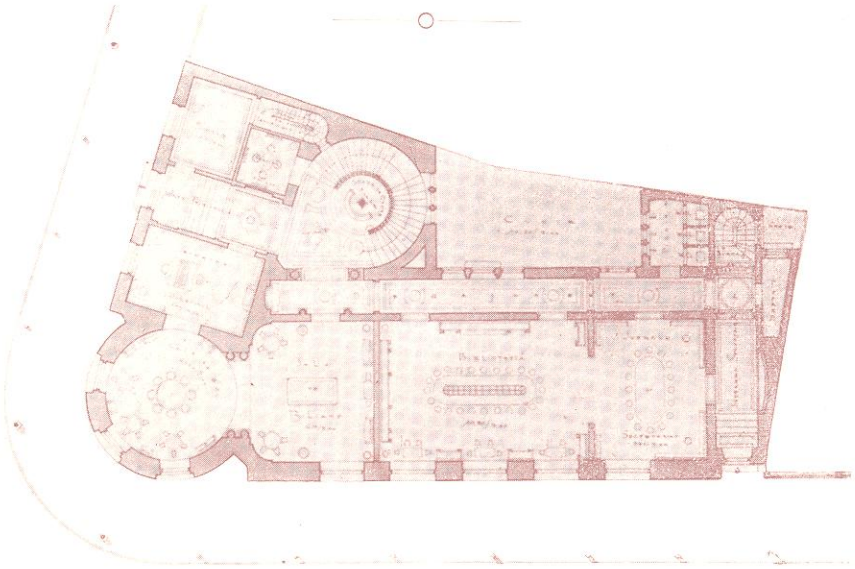

PLANUL PARTERULUI

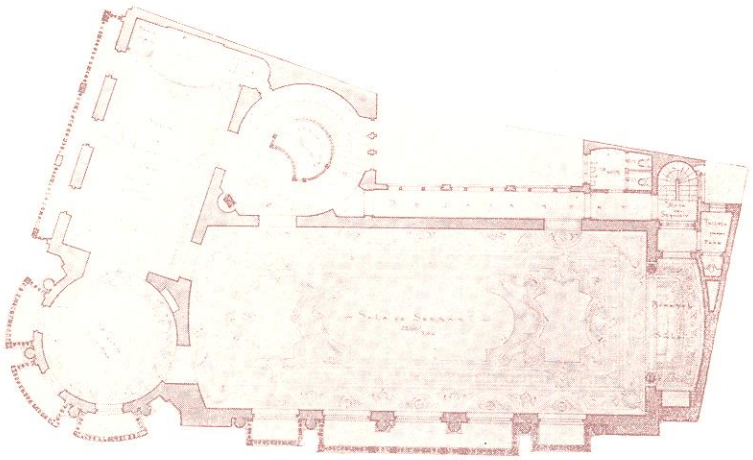

PLANUL ETAJULUI I.

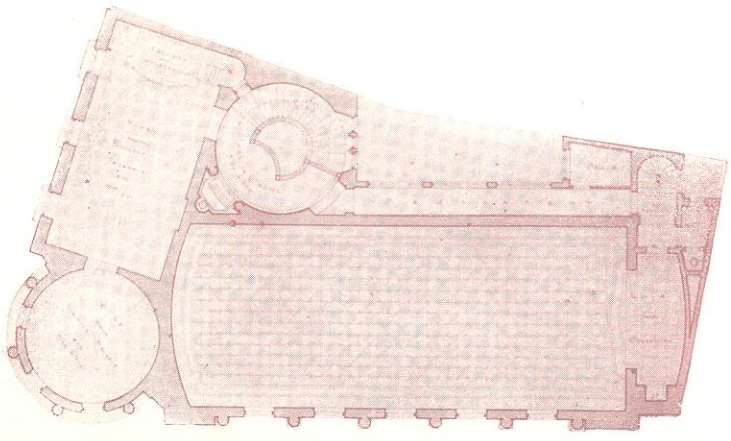

PLANUL ETAJULUI II.

CĂTRE CITITORI!

Astăzi când apare primul număr al acestei Reviste, ca o afirmare a forțelor noastre, este bine să ne grupăm și să arătăm importanța profesiunii de Architect și rolul înnalt pe care architectura trebue să-l ție în spiritul ori cărui adevărat Român.

In ori ce profesiune, fiecare din noi, avem două datorii: mai întâiu aceea care ne-o impune sentimentul nostru moștenit dela strămoși, de bun cetățean, și care constă în foloasele pe cari trebue să le aducem prin cunoștințele ce am câștigat, națiunii noastre; iar al doilea, respectul ce datorăm profesiunii noastre și de care trebue să se pătrunză publicul.

Mai înainte însă de a ne supune criticei cititorilor cari vor judecà scrierile noastre, este bine a spune, celor cari nu au dat până în prezent importanța cuvenită artei ce profesăm și a reamintì celor cari au apreciat-o dejà la justa ei valoare: „ce suntem și care a fost și este misiunea noastră".

Va fi liber în urmă fiecărui, a socotì sau a nesocotì dreptul nostru ce afirmăm, cel puțin vom ști că, ne-am făcut datoria, și cel care își face datoria în lumea asta, rămâne cu satisfacția unei conștiințe împăcate, chiar dacă nu a reușit îndeplinirea scopului propus.

Odată ce vom face mai bine cunoștință cu cititorii noștri, vom continuà a-i întreține asupra mărimei și misiunii artei architectonice, vom cercà a o definì, căutând a-i ridicà prestigiul și a deșteptà la noi în țară, dacă nu cultul architecturii ce-l întâlnim la cele dintâi popoare, dar cel puțin o apreciere mai justă asupra importanței sale.

Vom arătà că, Architectura este tot atât de folositoare societății ca și celelalte arte, cari îndulcesc moravurile și temperează caracterele, iar din punctul de vedere istoric, se va vedeà suficient rolul său preponderent.

In limitele acestea, vom aduce foloasele noastre de cetățeni, națiunii Românești, redeșteptând într'însa sentimentul artistic, spre a vedeà înflorind cel puțin pe viitor această artă, atât de delăsată până în prezent.

Și dacă admitem că sentimentul frumosului este născut în om, importându-l în lumea de azi ca o reminiscență obscură din alte lumi unde ar fi mai trăit, vedem cât este de datoria noastră, celor cari cultivăm artele, a desvoltà și la semenii noștri acest sentiment adormit, vorbindu-le de părțile frumoase ale unei opere architectonice, precum muzicantul ne desvoltă sentimentul sufletului cu sunetele-i armonioase.

O strânsă legătură de altfel, există între aceste două arte universale, cele dintâi printre toate, producând la rându-le pe celelalte, provenite ambele din invențiunea spiritului omenesc, din momentul când omul numai a putut îmbrățișà spațiul fără de margini și timpul fără de limită, și a trebuit să le definească prin o măsurătoare a sa proprie; măsurând spațiul a descoperit Geome-

tria, — măsurând timpul găsi Numărul — nu-i rămase decât să însufleţească prin sentiment aceste descoperiri, spre a le transformă în aceste două mari arte, Architectura şi Muzica! Să le privim ca două gemene, căci ele sunt una către alta cum şi sufletul este faţă de corp.

Cei vechi ne învăţă a le privì astfel, dacă ne amintim de graţioasa fabulă: — Amphion clădind zidurile Thebei sub sunetul armonios al lyrei sale, — şi descripţia lui Nicomaque din viaţa lui Pythagora când acesta ascultând cu atenţie sunetul cadenţat şi alternativ a trei ciocane căzând pe nicovală, încântat de sunetele răsunătoare inegale ale metalului, pune să cântărească ciocanele şi găseşte în proporţia greutăţilor, proporţia sunetului, trăgând astfel legea gravităţii din secretul unei armonii muzicale.

Şi dacă muzica este architectura sunetelor, architectura este muzica spaţiului! deci cum sunetul desacordat isbeşte auzul nostru producând o impresie neplăcută sufletului nostru, nu mai puţin ar trebuì să fim surprinşi de liniile nearmonioase ale unei clădiri, ce cade sub privirea ochiului nostru.

Din nefericire însă, singură arta muzicală este mai lesne pricepută sau cel puţin place mai mult, şi lumea s'a ocupat mai cu înlesnire de ea, pe când arta architectonică a rămas pe un plan cu totul secundar, aproape neapreciată. Am puteà poate să ne consolăm prin faptul că şi celelalte ale ei surori, ca pictura, sculptura, gravura, nu au ajuns a-şi ţine rangul cuvenit, căci foarte puţini sunt cei cari privesc cu interes aceste arte, în afară de aceasta trebue să mărturisim că judecata, în genere, chiar a multor cari par a adorà artele, este adesea foarte greşită.

Aceasta nu provine decât din lipsa de cunoştinţe a principiilor artei, a limbei, a istoriei, a adevăratei ei demnităţi.

Un întreg dezordin moral, care ţine de educaţia ce se primeşte, încă din şcoală, din licee, unde lipsesc primele elemente necesare ca tinerii Români, pe lângă bogatele programe să poată fi în măsură de a se pune în curent şi cu artele. — Eşiţi din şcoli, preocupaţi de greutăţile diferitelor cariere; în lipsa primelor elemente ale acestor studii complexe, cei mai mulţi lasă la o parte artele, şi chiar cei cari ar dorì să se ocupe de dânsele mai de aproape, nu o pot face decât cu mari dificultăţi, fiind forţaţi a compulsà elemente din diferite scrieri speciale şi complecte ce s'a scris asupra architecturei, sculpturei, picturei etc., lipsind o scriere mai simplă şi conchisă asupra artelor în genere şi mai la îndemână fiecăruia.

De acì mai târziu, o mare parte găsesc mai simplu şi se conving că se pot retrage în aprecierea lor personală sub scutul proverbului: Gustul nu se dispută! Şi se critică astfel cu cea mai mare uşurinţă şi fără de cruţare pe teme atât de greşite, ori şi ce se întâlneşte în cale, fără de cea mai simplă şi elementară noţiune a artei.

Voiu aveà prilejiul a revenì asupra ziselor noastre, şi în cât ne va fi posibil, ne propunem în viitoarele scrieri să dăm un oare care interes scrierilor noastre. Vom cercà să întreţinem pe cetitorii noştri asupra sentimentelor pe cari architectura poate să redeştepte în noi, atât prin mărimea proporţiilor, şi aspectul maselor nedestructibile cari ne procură noţiunea unei durate eterne, cât şi prin caracterul absolut al figurelor geometrice, din a căror formă construcţiile matematice ale architectului devin în acelaş timp generale şi particulare, unice şi universale şi de o eternă

frumusețe atunci când idealul se confundă cu realul.

Vom arătà cum architectura poate aveà asupră-ne o influență din cele mai stranii, atunci când este simbolică și monumentală. Gândurile ce ea ne comunică și expresia vagă, dar energică, ce resimțim.

Cum aceste blocuri de marmură și de granit, straturi de peatră cari au avut misiunea de a ne transmite sentimentele cele mai mișcătoare, pot aveà asupră-ne un efect din cel mai neașteptat.

Cum din această materie grea și inertă se poate degajà tot ce este mai sentimental în sufletul omenesc sau mai bine zis în sufletul universal.

Vom arătà asemenea cum această artă inițială cuprinde pe toate celelalte din al căror întreg se poate degajà poezia, sentimentul vieței universale, aspirația spre infinit.

Luând drept teme atâtea părți interesante din arta architectonică, credem că vom îndeplinì prima parte a programului nostru, iar în ceea ce privește partea a doua ca: „respectul ce datorăm profesiunei noastre", ne pare de absolută necesitate să stabilim de acum bazele ei cele fundamentale, arătând cetitorilor noștri ceea ce-i interesează și ce ne preocupă de câțiva ani: vederile noastre asupra garanției ce trebue să prezinte toți cei ce profesează arta architectonică față de persoanele cari recurg la lumina lor.

Oare poate fi mai mare datorie față de profesiunea noastră decât aceea de a pune la adăpost interesele clienților noștri cari ne onorează cu încrederea lor?

Este cert că nu se poate să fie contestat nici unui profesionist acest drept care, nu numai că nu poate jicnì întru nimic nimărui, ci, din contra, aduce o ordine morală și de bun simț în viața socială.

Mi-amintesc cum încă din anul 1897, venind în țară, am fost surprins de libertatea și ușurința cu care fiecare își apropià acest drept, de a profesà architectura, fără de a fi trecut cel puțin prin vre-o școală, fără de studiile cele mai elementare, profitând de încrederea ce câștigà prin diferite mijloace și aducând un rău simțitor întregei țeri în toate punctele de vedere.

Mi-amintesc cum am încercat să atragem atenția celor în drept asupra acestor abuzuri, cari nu puteau decât să lovească în demnitatea profesiei noastre.

Incurajat și ajutat de o parte din colegi, ne-am gândit la modul cu care am puteà pune stavilă acestei stări de lucruri și ne-am oprit la ideia cea mai sigură la care s'au oprit veșnic toți profesioniștii cari își respectă profesia, d'a îngrădì prin o lege, fără de întârziere, titlul ce am căpătat după ani de studii lungi și grele.

Dar ca în toate reformele importante cari ies dintr'un entuziasm spontaneu, ne-am isbit de o mulțime de dificultăți și a trebuit să ne retragem, lăsând altora sarcina de a aduce la bun liman reglementarea drepturilor Corpului de Architecți; cu regret constatăm azi că suntem la același punct de unde am plecat, totuși din nou reluăm cu curaj și încredere această idee si sperăm să o putem mai lesne aduce la îndeplinire, expunând-o clar tuturor celor cari voesc să ia în seamă o cauză atât de dreaptă, atât de generală și de un interes ce se poate considerà de domeniu public.

Avem convingerea că odată profesiunea de architect mărginită celor de drept prin o lege bine alcătuită, se va aduce mari foloase țerii noastre.

Prin modul acesta atât Statul, jude-

țele, comunele, cât și particularii, vor fi siguri că cel în care își vor încredința interesele, prezintă o garanție; iar Corpul Architecților se va găsi la adăpost, asigurând pe de o parte exercitarea profesiunii lor, de care azi mulți confrați tineri sunt lipsiți, iar pe de alta, din punctul de vedere estetic, orașele vor câștigà construcții ridicate pe principii architectonice, pe cari numai un specialist le poate posedà.

In afară de acestea, odată legiferate drepturile profesioniștilor architecți, va fi o încurajare pentru tinerii doritori de a îmbrățisà această frumoasă carieră căci cel puțin vor fi siguri că eșiți din școala de Bele-Arte, secția arhitecților, vor aveà viitorul asigurat dispărându-le din cale concurenții cari prin căi egale, au ajuns azi să contopească lucrările numeroase ce se execută.

A fost nevoe să ne alarmăm mai cu seamă că: dacă nu se vor aduce grabnice schimbări acestei stări de lucruri, Școala de architectură va fi forțată să-și închidă porțile din lipsă de noi înscrieri căci tinerii nu mai pot aveà curajul a se înscrì într'o școală spre a îmbrățișà o carieră nesigură și pentru care e nevoe de studii grele și de lungă durată.

Iată faptele cari trebue să îngrijească pe toți cei ce poartă un interes la desvoltarea artelor în țara noastră, căci să fim siguri că nu vom puteà luà niciodată loc în rândul națiunilor civilizate atât cât nu vom fi adăugat la domeniul inteligenței noastre una din cele mai înfloritoare și ideală podoabă, — Arta!

Călăuziți de aceste principii, ne-am hotărît a publicà, spre a rămâne mai târziu drept amintire, primul pas serios ce facem în afirmarea drepturilor noastre de architecți, cuprins în următoarea expunere de motive și proiect de lege pe care îl vom supune celor în drept.

EXPUNERE DE MOTIVE

Printre diferitele profesiuni ce se exercită într'o țară de un popor cu scopul bine determinat al progresului artistic, cultural și stiințific și care au ținut un rang înalt în spiritul oamenilor și în opinia celor mai vechi popoare este: architectura.

Privită din toate punctele de vedere, această profesiune bogată în stiință și cultură, frumoasă ca artă, cea mai frumoasă printre arte, fiind aceea care ridică temple la divinități, trofee la gloria vitejilor, aceea care înfrumusețează orașele, care pune în activitate pe toate celelalte ale ei surori, și care procură mijlocul de existență la un mare număr de meșteșugari și lucrători de toate breslele, merită să i se dea o importanță mai de seamă, căci dânsa este imaginea trecutului și are misiunea în viitor de a denotà gradul de cultură și civilizație al poporului care a onorato-!

Să nu uităm că: cu popoarele se petrece acelaș lucru ca și cu oamenii, nerămânând după moartea lor decât produsul inteligenței lor, adică: literatura și artele, poeme scrise și poeme de piatră!

Importanța architecturei este atât de mare în viață și trecutul unui popor, în cât fără de dânsa nu ar există istoria, căci ce ar rămâne din marele națiuni de pe pământ dacă le-am suprimà mo-

PALATUL D-lui G. GR. CANTACUZINO.

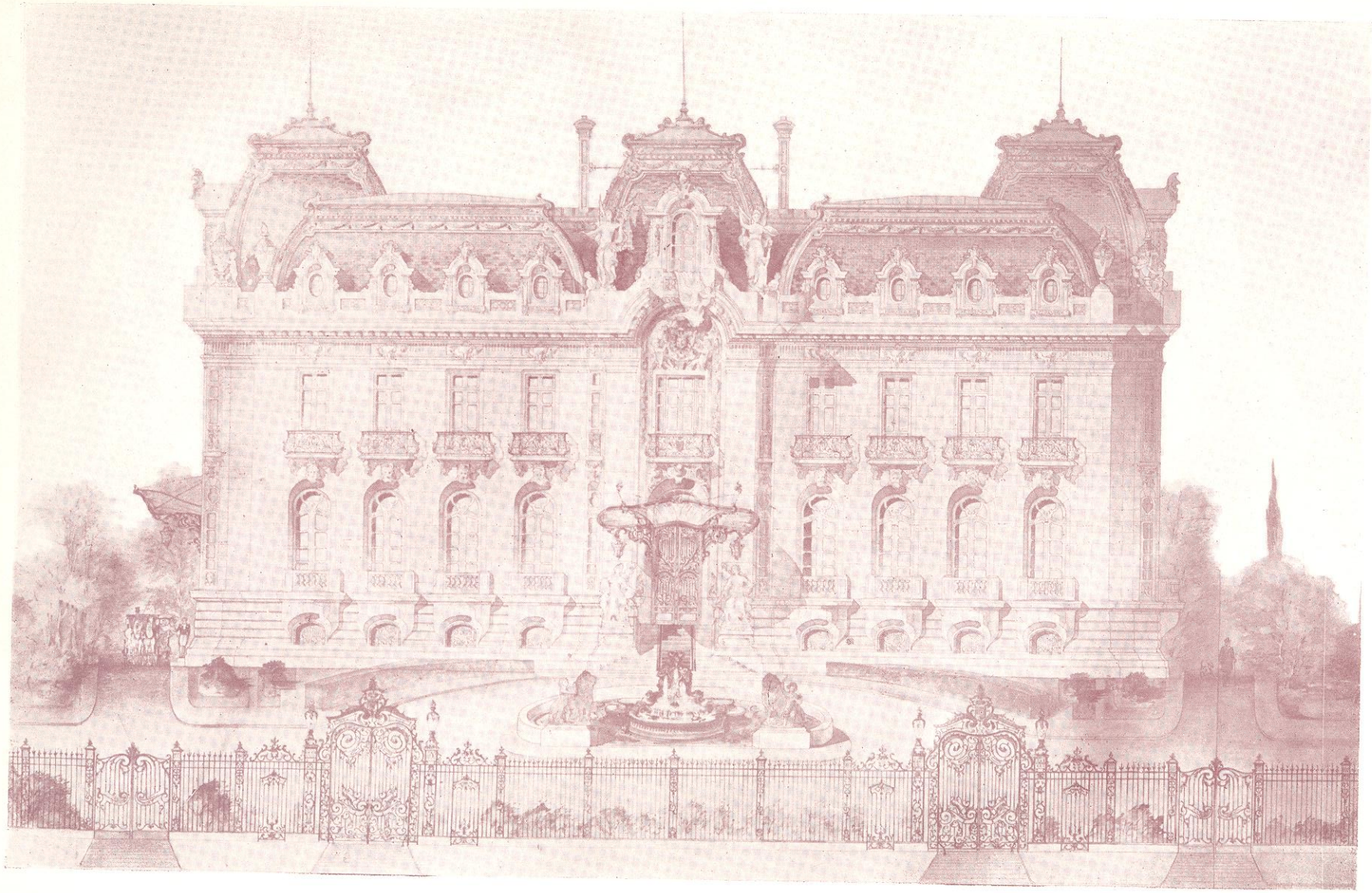

I. D. BERINDEY, Architect.

Architecture. Anul I. No. 1

numentele, ce în cultul lor au ridicat toate acele opere mărețe în cari au lăsat geniul lor?!

Prin semnificarea unui singur monument simbolic s'ar puteà reconstituì viața unui popor, moravurile și gândurile sale, architectura este deci baza istoriei și ca atare s'o considerăm.

Cei vechi considerau architectura ca un sacerdoțiu. La cele dintâi popoare, hierophantii, acei preoți cari prezidau misterele în temple, precum și pontifii exercitau singuri această profesiune, considerată ca o artă.

In Grecia filosofii și legislatorii cooperau la edificarea monumentelor publice, iar la Romani Cesarii își făceau o onoare d'a prezidà la ridicarea monumentelor.

Trecând la evul mediu arta de a clădì, erà socotită printre virtuțile abațiale. Gregoriu de Tours ne raportează cum episcopul Leon erà un maestru desăvârșit, cum Agricola, episcopul din Chalon, a clădit o biserică în acel oraș, etc., și nu este de mirat ca din cea mai importantă mânăstire a benedictinilor din Franța (Cluny 910), să nu fi eșit iscusiți architecți în Occident, cum a eșit atâtea alte somități ca: Ambasadori, Suverani și Papi. Și astfel s'a păstrat arta architecturei cam în toate țerile din Occident până în Orient prin mânăstiri; odată eșită de acolo, ea a devenit ca toate celelalte arte, o profesiune laică.

La început, architectul însă nu erà numai artistul care compune planurile și dirige execuția operii sale, în general, își executà opera ca întreprinzător, de aceea chiar legislator, în momentul redactării Codului, a rezumat în aceleași dispoziții răspunderea architectului și a întreprinzătorului, cu toate însă că: cuvântul architect și întreprinzător întru câtva ca sinonim în Codul civil, în realitate indică funcțiuni cu totul diferite.

Architectul este artistul care concepe proiectele, stabilind devizele, caetul de sarcini, condiții generale, etc., dirige lucrările și nu este decât mandatarul proprietarului.

Privit astfel, architectul este ca și medicul, advocatul sau inginerul, — omul științei în acelaș timp, — acela către care se recurge spre a se ridicà o clădire, și este ținut a depune toate cunoștințele sale technice și artistice la dispoziția clientului, care în schimb îl onorează, încredințându-i interesele sale.

Ca în ori ce profesiune însă, în țara noastră, la început, fie din lipsa unui număr suficient de architecți, cauzată în mare parte din o regretabilă greșită vedere asupra formării lor, lipsindu-ne o școală bine organizată, fie din alte lacune, nu putem însă constatà decât rezultatul vădit al unor construcții răspândite în toate unghiurile țerii, în cea mai mare parte lipsită de un complect bun simț, din punct de vedere atât artistic cât și util.

Această lacună se constată și la clădirile construite de către Stat, județ și comună, provenite în general din cauza incompetenței unora, care în trecut, din lipsa architecților, iar azi prin concurența ilegală, au parvenit să întocmească planuri, și devizele acestor construcții câștigând încrederea celor în drept, fără de a posedà cele mai de multe ori cunoștințele architectului, ce se impune la asemenea compoziții și fără de a fi puse sub controlul unui consiliu de architecți speciali.

Țara posedă azi un număr suficient de architecți competinți, cu studii speciale de architectură, însă din cauza lipsei unei legi, care să reglementeze abuzurile de mai sus și care să le apere

ACADEMIA DE ARHITECTURĂ BIBLIOTECA

dreptul lor; se găsesc adesea inlocuiți și înlăturați acolo unde din contră, lumina lor este de absolută necesitate pentru binele comun.

Pe baza celor mai de sus expuse, de unde reiese absoluta importanță a architecturii, precum și spre a încurajà pe cei ce îmbrățișează această artă frumoasă ajunsă însă atât de nesigură fiind pusă în țara noastră pe un plan cu totul secundar, când din contră în toate celelalte state și-a păstrat și se bucură încă de marea considerație la care are drept; am crezut cu cale a pune stavilă acestor stări de lucruri.

Pentru aceste motive să se ia în deliberare de către Corpurile Legiuitoare, apelul făcut de Corpul Arhitecților din țară sub forma următorului proiect de lege, care ocrotește atât interesele Statului, județelor, comunelor și particularilor, precum și asigură viitorul întregului corp, spre a-și vedeà cu folos împodobit rezultatul unor studii din cele mai lungi și mai serioase și de un înalt interes național.

Principiul intervenției legislatorului, nu poate întâlnì nici o rezistență în această materie, nejignind nimănui, ci, din contră, aduce o garanție în apărarea intereselor generale.

In mai toate țerile, sunt legi privitoare architecților, clădirile sunt executate după planurile întocmite și controlate de architecți, cum sunt întocmite și controlate podurile, șoselele, zăgazuri, instalații de fabrici, linii ferate etc. de ingineri, corp profesionist aparte, ce nu trebue confundat cu corpul architecților, lucrările fiind cu totul de altă natură și eșind din competința inginerului.

În prezenta lege, verificarea actelor ce conferă titlul de architect s'a determinat prin art. 1, garantâd astfel pe cei ce au dreptul de a profesà; prin art. 2, 3 și 5 s'au luat măsuri ca un consiliu technic superior permanent de architecți care formează și juriul examinator al titularilor, să întocmească tabelele architecților și să aprobe lucrările destinate pentru Stat, județ sau comună.

Prin art. 4 se înlesnește diferitelor autorități alegerea funcționarilor din diferitele serviciuri technice, cu o garanție sigură, nu cum a fost până în prezent.

Art. 7 prevede măsura tranzitorie, recunoscând pe trecut calitatea de architect unui anumit grup.

Art. 7 pe contravenienți la dispozițiile legii, raportându-se la codul penal.

Art. 8 privește facerea unui regulament.

1906, Ianuarie 4.

I. D. BERINDEY.

PROIECT DE LEGE

DISPOZIȚIUNI RELATIVE LA TITLUL DE ARCHITECT ȘI LA TITLUL DE CONDUCTOR DESEMNATOR

Art. 1.—Nimeni nu va puteà aveà dreptul de a purtà titlu de Architect și a profesà, dacă nu posedă studii complecte ale unei școli speciale de architectură recunoscută de Statul respectiv, și nu se găsește trecut în tabloul întocmit de către un juriu instituit de către Stat și însărcinat cu verificarea actelor ce conferă acest titlu.

Art. 2.—Juriul însărcinat cu examinarea titlurilor se va compune din 7 membri, formând în același timp „*Consiliul technic superior permanent de Architectură*", numit de către Ministerul Instrucțiunii Publice prin Decret Regal, pe timp de 3 ani și aleși numai dintre architecții români sau naturalizați, recunoscuți prin lucrările lor în țară.

Membrii Consiliului technic pot fi reeligibili și nu vor puteà luà în timpul funcționării lor nici o lucrare la Stat, județ sau comună.

Ei nu vor puteà fi revocați în timpul în care au fost aleși, afără de o vădită abatere dela datoria lor.

Art. 3.—Juriul, în decisiunea sa, va specificà dacă studiile solicitatorilor sunt suficiente spre a puteà figurà pe tabelele architecților, în caz contrariu, solicitatorii vor puteà fi trecuți pe tabele speciale, formând clasa conductorilor desemnatori în architectură.

Aceste tabele precum și înscrierile ce treptat se vor face în ele, se vor comunicà anual de către Ministerul Instrucțiunii Publice tuturor Ministerelor, Prefecturilor, Primăriilor, Instanțelor judecătorești, Creditelor și tuturor Instituțiunilor publice puse sub controlul Statului.

Art. 4.—Nici o autoritate nu va puteà încredințà nici aprobà întocmirea planurilor unei clădiri publice sau de utilitate publică altei persoane în afară de architecții din tabelă. Asemenea, tabelele vor servì obligatoriu la numirea architecților la Stat, județ sau comună, la numirea experților architecți și conductorilor desemnatori.

Art. 5.—Ori ce proiect de clădire de utilitate publică se va supune Consiliului technic superior de architecți, pentru aprobare.

Art. 6.—Ca măsură transitorie, juriul va recunoaște calitatea de architect odată pentru totdeauna:

a) Acelora cari la promulgarea acestei legi, exercitând profesiunea de architect, a ocupat în țară funcțiunea de architect la Stat;

b) Autorilor de cursuri de architectură și profesorilor de architectură.

c) Absolvenților primei școli de architectură fundată de către Architecții români cu diplomele conferite în 1897 și cari au profesat architectura până la promulgarea legii.

d) Acelora cari au ocupat cel puțin 10 ani consecutivi funcțiunea de architect la județ, comună sau instituții puse sub controlul Statului, exercitând profesiunea de architect.

Art. 7.—Contravenționile la această

lege aduse la cunoștința autorităților în drept, vor fi pasibile de prescripțiunile Codului penal.

Art. 8.—Un regulament special va arătà în mod detaliat funcționarea prezentei legi.

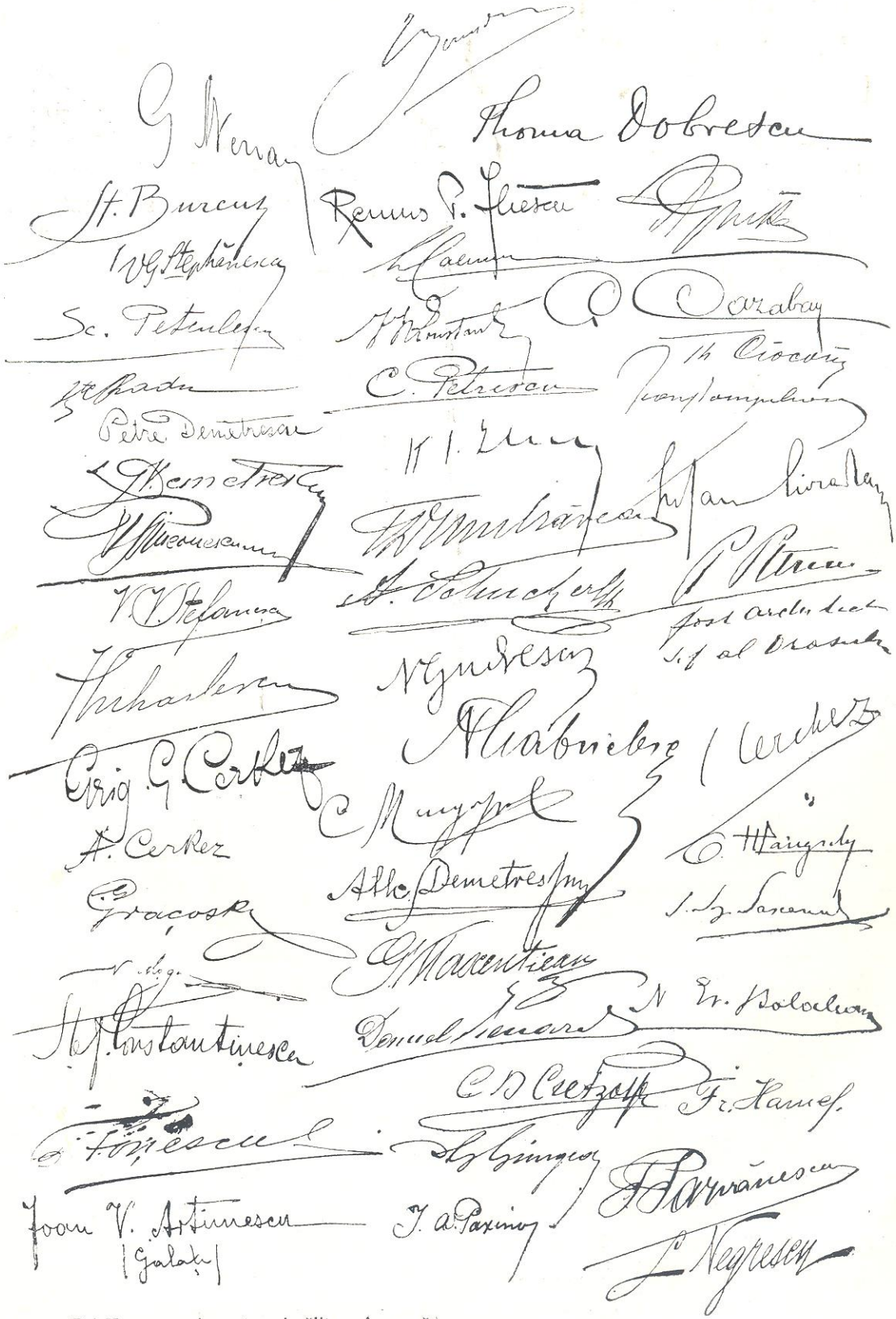

(D-l Negrescu și-a retras iscălitura în urmă.)

BIBLIOTECA FACULTĂȚII DE ARHITECTURĂ

ARTA ROMÂNEASCĂ

ROMÂNIA ARE SAU NU O ARTĂ NAȚIONALĂ?

Mărturisesc că astăzi, când scriu titlul acestui articol, mă bucur că limba noastră nu e răspândită și pe aiurea.

De sigur că mult s'ar mirà străinii —având prilejul să citească rîndurile de față—, când ar descoperì că a mai rămas o țară al cărei popor se îndoește încă că posedă o artă proprie; și ar avea dreptate să se mire, ei cari cred că popoarele sălbatece cele mai înapoiate își au arta lor, —fie ea cât de rudimentară —pentru care au dragoste și pe care o cultivă.

De aceea m'am sfiit și eu până acum să scriu despre așà-ceva, cu toate că de mult mă roade la inimă acea stranie întrebare pe care o aud mereu: „Avem noi o artă a noastră, sau nu?“ Și am auzit cu jale adese-ori bărbați reputați ca buni patrioți și cu învățătură, tăgăduind Românului ori ce trecut artistic, ori ce îndemânare în ale artelor, ori ce drept la acele cugetări ce se ridică spre frumos și aparțin treptelor celor mai înalte ale minței omenești.

Ca unul ce sunt trăit printre străinii cari știu să-și măsoare întinderea trecutului lor și să-și cântărească greutatea prezentă a ființei lor, nu m'am putut încă obișnuì până acum cu acea xenofilie rău înțeleasă, care ne face astăzi încă neîncrezători și rușinoși de noi înșine.

Este adevărat că dela V. Sion încoace, am ajuns aproape cu toții să scrim

și să vorbim românește, dar n'a sosit încă ceasul, se vede, ca să cugetăm românește; și, fiindcă sunt încă prea mulți

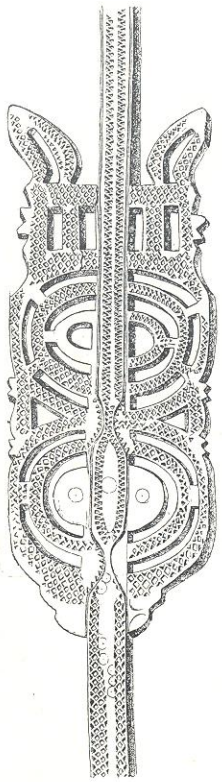

Furcă. — Muzăul de artă națională, București.

la număr acei cari judecă nu cu capul altora, — ceea ce tot ar fi bine, — ci se călăuzesc în judecata lor numai după fărmăturile de gândiri lepădate de alții, numai după calapoade în care mintea lor împrăștiată nu poate încăpea; socotesc că e bine să le dovedim că părerile lor sunt nu numai greșite, dar și vinovate, și că răspândirea acestor păreri este otrăvitoare de neam.

Grămada acestor principii, pe care le aruncă ei ca o sămânță vătămătoare, cuprinde nici mai mult nici mai puțin decât negațiunea a tot ceea ce poate însufleți arta într'o țară, a ființei tuturor elementelor din cari ea poate izvorî, precum și a tuturor produselor ei... Și aceștia, de altfel pașnici cetățeni, cari propovăduesc aceste teorii cu

Furcă. — Muzăul de artă națională, București.

o atât de duioasă nepăsare, uită că știința filosofiei prevede și această specie de nihilism!

Să lăsăm la o parte pe acei Români, cari dintr'o pornire sinceră, își ocărăsc

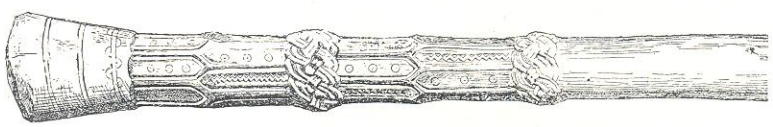

Toiag. — (Muzăul de artă națională din București.

țara și neamul, fie că sunt nerăbdători sau desnădăjduiți de rostul muncei lor, fie că sunt jicniți de a vedeà că relele învechite sau cele care se nasc nu se pot stîrpì. Să facem abstracție de cei cari cu rîvnă muncesc pentru țară și le scapă cuvinte de blestem la ceasuri de îndoială: acestora, vorbele lor să le fie iertate.

Furcă. — Muzăul de artă națională. București.

Dar acelora cari nu vor să înțeleagă frumusețea naturei țerii lor și caracterul ei propriu, cari își închipuesc că munți sunt numai în Șvițera, că lumină și culoare se află numai în Italia, că peisagii, tipuri, tradițiuni naționale de artă sunt pretutindeni, numai în România nu sunt, celor cari pretind că nimic frumos n'a fost și nu poate fi decât venit din afară; acelora, nu trebue să le cruțăm asprimea adevărată a părerilor noastre.

Aceștia cred, fără îndoială, că o cul-

tură de suprafață înjghebată cu câteva călătorii pripite, cu câteva preumblări distrase prin muzee și orașe străine, sunt condițiuni îndestulătoare ca să capete cineva o învățătură artistică și să le dea dreptul de a spune sus și tare că, de oare ce nu avem și noi pinacoteci, palate și catedrale mărețe, rămase din timpuri, de oare ce în istoria noastră nu apare nici un nume celebru de artist, deci noi, nu am avut, și nu avem arte!

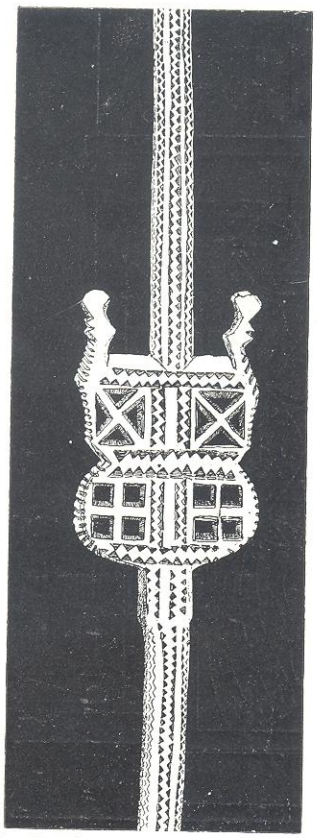

Furcă.—Muzăul de artă națională. București.

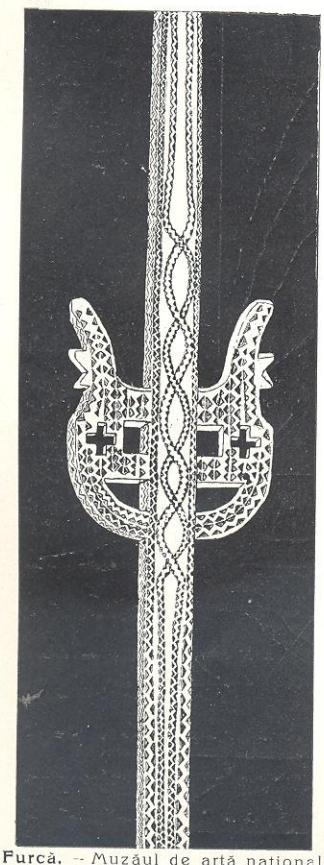

Furcă. — Muzăul de artă națională. București.

Acestora nu trebue să le fie ertat a hotărî cu atâta ușurință, fiind că Arta nu e cea ce gândesc ei, o manifestație care se impune numai prin măreție; Arta se poate prezintà sub forme cât de modeste, și este totuși mare, ea totuși se impune nouă prin sinceritatea de concepțiune și de expresiune a adevărului și gingășiei de sentimente ale unui popor. Și dacă un neam de oameni, din împrejurări nenorocite, nu a avut nici timpul, nici mijloacele de a lăsà pe urma lui o falnică avere de Artă, poate oare cel d'intâiu venit să-i tăgăduiască, a priori, moștenirea lui ori cât de modestă ar fi ea, adică însușirea de a fi simțit frumosul, de a fi năzuit către lucruri mari? Și poate oare cineva, fără o prealabilă cercetare, să afirme că el nu a lăsat nici o urmă din acele năzuințì cătră frumos, fiindcă, sărac și nenorocit, mărturiile pe cari le-a lăsat despre aceste năzuințì, au fost sfiioase și șubrede? A tunci, dacă am admite astfel de teorie, ar trebuì să hotărîm că numai cei puternici și bogați sunt în stare a avea simțiminte alese și vrednice!

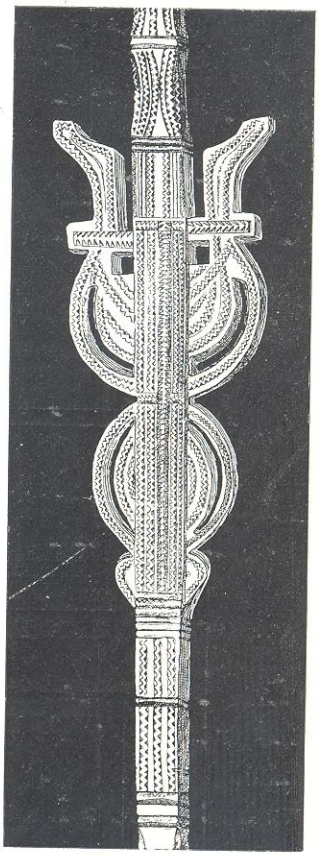

Furcă.—Muzăul de artă națională, București.

Mă voiu încercà să arăt cât de mărețe, cu toate acestea, sunt rămășițele împrăștiate și necunoscute ale artei noastre, prin sentimentul gingaș și naiv ce ele răsuflă; dar nu pot să mă opresc de a mă întreba mai înainte: oare acei cari își ridică glasul lor de critici savanți, acei cari au admirat cu o convingere preconceputà minunile artistice

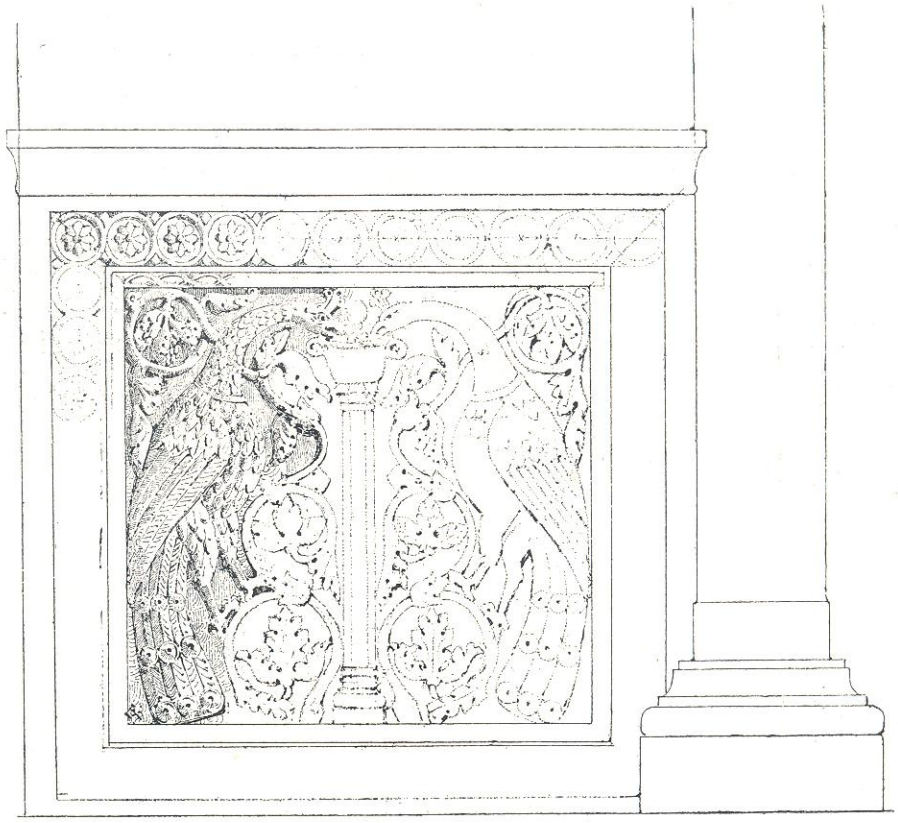

Balustrada Altarului la Basilica din Torcello (Italia).

(RELEVEURI).

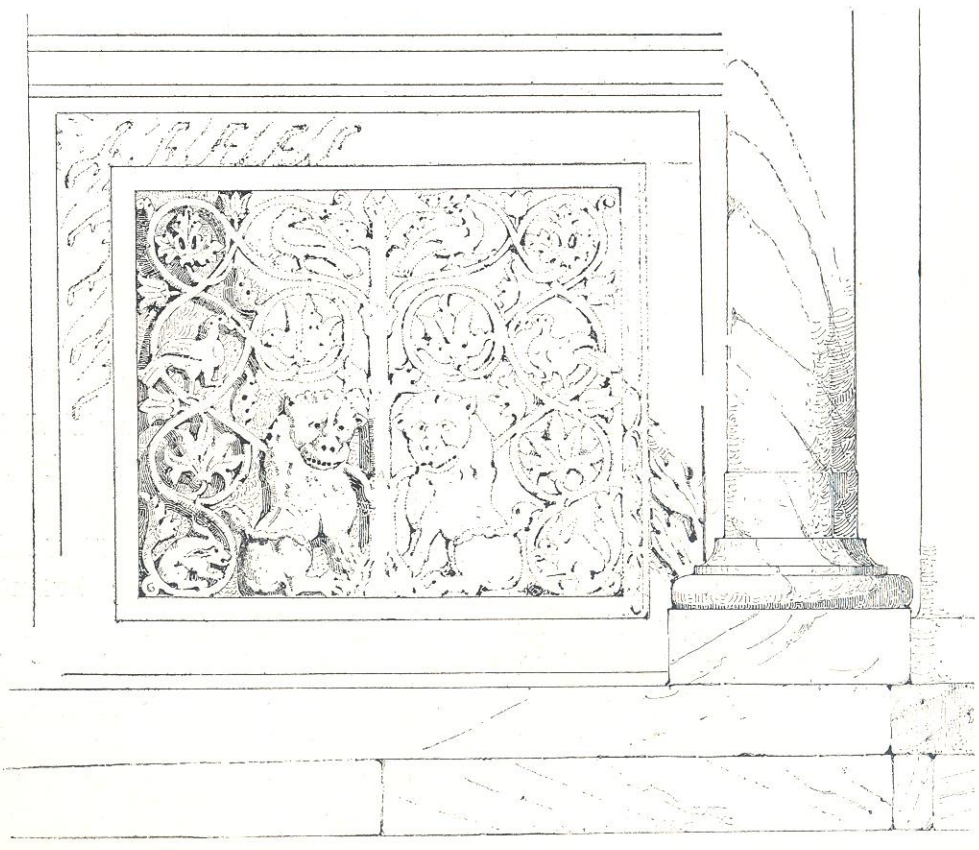

GEORGE STERIAN.

de pe aiurea, oare au înțeles ei cu toții ceea ce trebue să se înțeleagă? Știu ei de unde isvorăsc ele, și în ce împrejurări ele s'au produs?

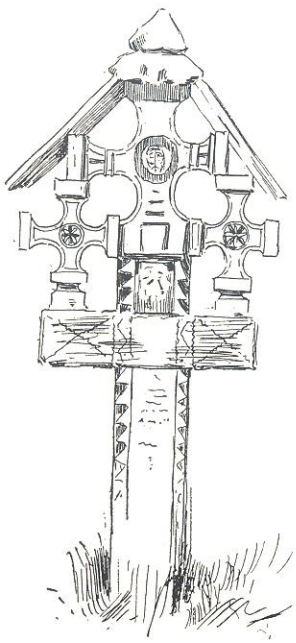

Cruce de lemn din Jud. Râmnicul-Vâlcea.

Gânditu-s'au vre odată la valurile trecutului nostru? Cercetat-au ei acel trecut? Și mulți sunt oare printre dânșii cari, având în mână sau sub ochi un lucru de artă, nebăgat în seamă, produs în țara noastră, să fi judecat cu creerii de om civilizat și să se fi întrebat pentruce și cum s'a făcut acest lucru? Și dintre aceștia, cari întâmplător au fost în stare să privească cu pricepere roadele naive ale artei românești, mă mai întreb câți sunt la număr acei cari prin graiu sau prin scris, au împărtășit și altora impresiunile lor! Atunci, dacă nu avem nici judecată nici lămuriri, trebue oare să negăm totul?

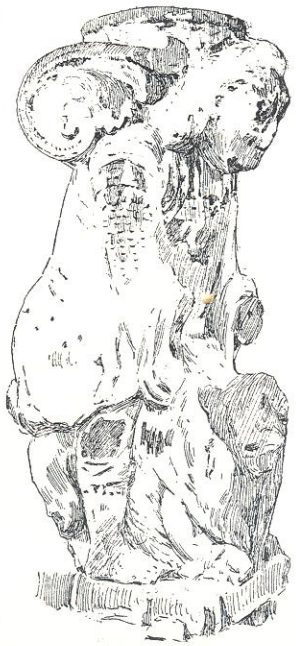

Samson și Leul, coloană din sala mănăstirii Sf. Ioan Râmnicul Sărat.

Este sigur că acest mod de a aprecia arta noastră este faptul snobismului care ne vine din afară și ignoranței care ne vine din năuntru. Ar trebui însă să chemăm în ajutorul nostru, mai adesea ori, și acel sentiment aproape de mintea omului, mândria de neam, care să ne povățuiască în această privință. Căci arta este una din credințele cele mai înalte ale unui popor; arta reprezintă singura dovadă pipăită a unui trecut; a nega arta țerii sale, este a nega neamul și trecutul său; a o disprețui, însemnează a-și disprețui strămoșii; a spune despre o țară că arta i-a venit întreagă din afară, este nu numai un neadevăr în ori ce țară, fie ea cât de obscură, dar este și o rușine: este tot atât de odios ca și a se făli cu o paternitate străină.

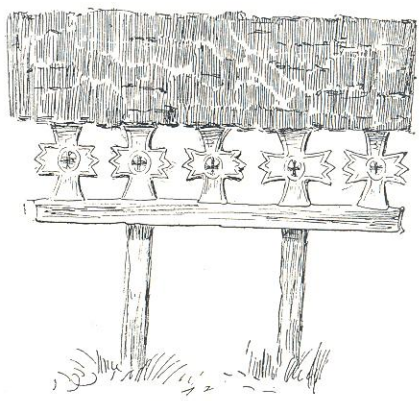

Crucea de lemn din Jud. R.-Vâlcea.

Samson și Leul, coloană din sala mănăstirii Sf. Ioan Râmnicul-Sărat.

Însă mândria de neam pare să fi scăzut la Românii de astăzi ca la popoarele cele istovite, și mă tem să nu meargă tot scăzând, când ne uităm în jurul nostru și vedem ce au devenit astăzi la noi sentimentul și legăturile de familie și de prietenie de altă dată, și cu drept

cuvânt ne putem întrebà cu îngrijire care este cauza acestei scăderi, în prefacerile actuale. Este oare o rămășiță de sălbătăcie, este cumva semnul unei

din pricina acestor curente nesănătoase, ne vom încumetà în această Revistă, să le punem stavilă, și cu această serie de articole voiu căutà să arăt ce se înțe-

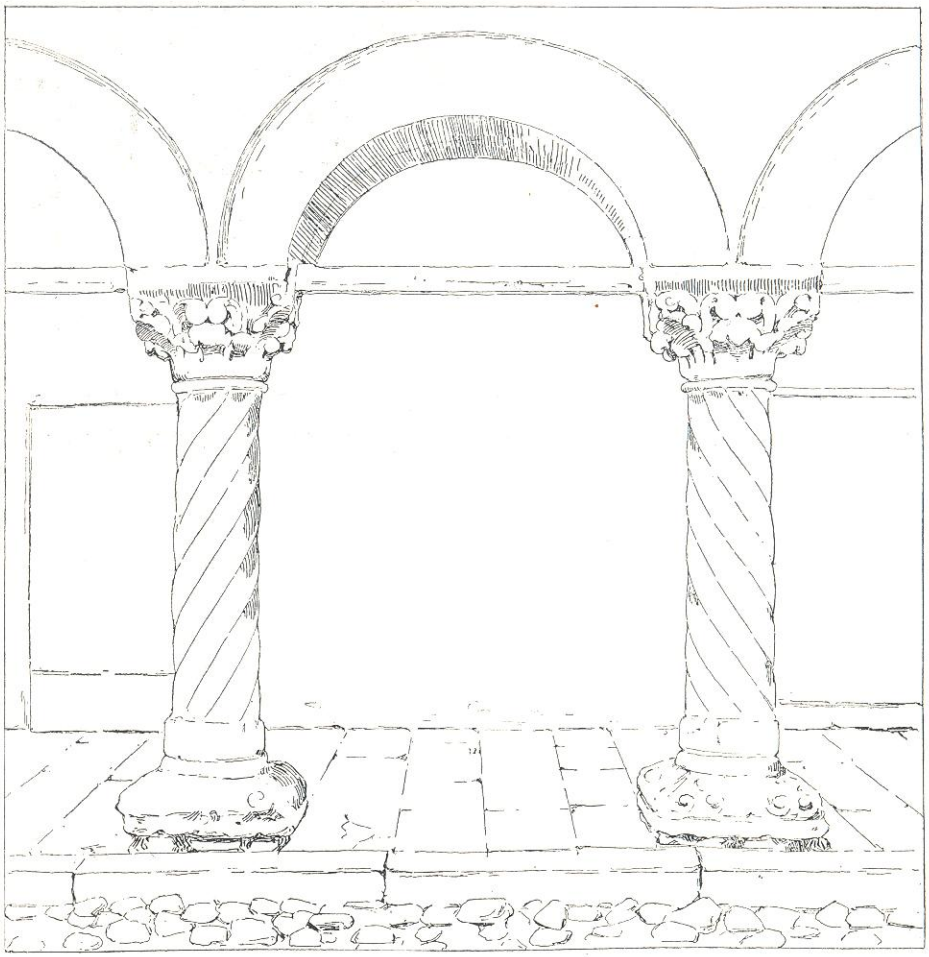

Mănăstirea Antim din București.

senilități prea timpurii, sau faptul spiritului de imitație, care ne stăpânește de un lung timp încoace?

Pentru a preîntâmpinà relele ce rees

lege prin artă într'o țară, care și ce fel este Arta în România.

GEORGE STERIAN.

(Va urmă).

„ARTA PUBLICĂ" (1)

A sosit, cred, timpul să dăm o atenţiune mai serioasă manifestaţiunilor artistice, menite să aibă în genere o înrîurire aşà de mare asupra evoluţiunii unui popor. După o nepăsare aşà de culpabilă în această privinţă, trebue în fine să apreciem rolul social al artei şi să ne convingem că de producţiunile ei depinde în bună parte progresul industrial şi deci îmbogăţirea unei ţeri. Departe de a mai fi privită ca o îndeletnicire de lux, bună numai pentru cei lipsiţi de ocupaţiuni mai serioase, arta este, din contră, considerată azi ca unul din elementele esenţiale ale înfloririi ori cărei industrii. Şi cu drept cuvânt, căci pe piaţa lumii încep din nou azi să se judece şi să se preţuiască lucrările, nu numai după utilitatea şi gradul lor de soliditate, dar şi după înfăţişarea lor mai mult sau mai puţin artistică. Acestor din urmă cerinţe trebue să se conformeze azi atât produsele mânei omeneşti cât şi ale fabricilor, începând dela cele mai mici şi uzuale şi până la construcţiile de piatră sau de fier cele mai mo-

(1) Raport prezintat d-lui Ministru al Cultelor şi Instrucţiunii publice.

Domnule Ministru,

Profitând de invitaţiunea personală primită din partea organizatorilor congresului şi în virtutea delegaţiunii cu care aţi binevoit a mă însărcinà în urmă, am luat parte, ca reprezentant oficial al Romaniei, la al III-lea congres al Artei publice, ce s'a ţinut la Liège, dela 15 la 21 Septemvrie a. c. Cu acest prilej, am onoare a vă înaintà, deocamdată, acest raport introductiv, în care mă voiu mărginì a expune numai ideile conducătoare ale congresului, arătând totdeodată învăţămintele şi foloasele ce s'ar puteà trage din mişcarea artistică din Occident. Îmi rezerv a întregì lucrarea de faţă prin studii amănunţite asupra chestiunilor speciale mai importante, ce s'au discutat în ultimul congres şi asupra măsurilor de îndreptare ce trebuesc neapărat aplicate şi la noi.

numentale. Dar nu numai rezultate materiale îmbucurătoare decurg pe urma artei; puterea ei moralizatoare este de asemeni foarte mare. Arta singură, de pildă, poate să procure mulțumiri sufletești chiar și celor mai modești lucrători și să întreție astfel iubirea lor de muncă. Căci ori ce meserie devine interesantă și atrăgătoare, din moment ce produsele ei au înfățișare artistică. Prin acest adaos al artei se deosibesc operele cele bune, concepute cu pricepere și făurite cu îndemânare, de altele inferioare ale autorilor mai puțin înzestrați. Arta fiind dar expresiunea inteligenții, ce fiecare lucrător pune în opera sa, prin aprecierea ei se procură o mulțumire sufletească autorului, care își vede astfel meritele sale recunoscute. Într'acest chip se întreține deci stimulentul cel mai puternic al unei producțiuni abundente și bune. Și recunoscut este, din punct de vedere economic, că ori ce muncă efectuată cu plăcere și interes este nu numai mai productivă, dar și mai moralizătoare. În momentul în care lucrătorii, din sclavi ai meseriei lor, cum sunt încă azi, vor ajunge să fie producători liberi și cu tragere de inimă pentru specialitatea lor, atunci se va fi produs, de sigur, cea mai frumoasă preschimbare socială. Să căutăm dar, ca ori ce manifestare, ori ce ramură a activității din toate clasele sociale, să poarte stampila artei. Pentru ca să se creeze însă un curent favorabil în acest sens, va trebui ca toată lumea să fie mai întâiu convinsă de însemnătatea artei: oamenii practici, calculatorii, să vadă avantajele materiale ce pot rezultă dintr'o producțiune cu caracter artistic; idealiștii să aprecieze partea ei moralizătoare.

În așteptarea însă ca asemenea deziderate să devie și la noi adevăruri de toți recunoscute, trebue să inaugurăm o mișcare de protecțiune și de cât mai largă răspândire a artei. Începuturile unei reforme în acest sens nu vor fi de sigur ușoare. Căci e nevoe mai înainte de toate să se pue baze solide unei educațiuni artistice generale. Aceasta să nu se limiteze numai la învățământul, ce în mod cu totul incomplect și rudimentar, se dă în puținile școli speciale de artă ce avem, ci trebue să înceapă din școala elementară, continuând până în Universitate. Se vor găsi poate unii cari să să se opună unei generalizări a educației artistice, sub cuvânt că n'ar fi folositor să tindem la crearea unui popor de artiști. Asemenea temere tendențioasă se poate lesne înlătură, prin constatarea veche că nu toți cei ce știu citi și scrie au devenit oameni de litere. Tot astfel, artiști, în înțelesul înalt al cuvântului, vor devenì numai cei puțini înzestrați cu calități superioare. Și cu cât numărul celor cu o cultură artistică va fi mai mare, cu atât selecțiunea va fi mai severă și nu va permite ivirea mediocrităților. O educațiune artistică trebue să pornească dar dela aceleași principii și să ajungă la aceleași rezultate ca și cea literară. Aceasta rămâne de altfel incomplectă, cât nu va fi unită cu cea artistică. Să dăm fiecăruia posibilitatea de a înțelege o operă de artă, după cum citește producerile literare, și astfel, pe lângă alte avantagii materiale, îi vom fi deschis și orizonturi nouă, îmbogățind și înfrumusețând viața sa intelectuală. La baza culturii artistice e educațiunea ochiului; rudimentele ei sunt cunoașterea desemnului, care e alfabetul artei.

Odată ajunși la convingerea că în viața modernă e tot atât de necesar cuivà să poată să desemneze după cum trebue să știe să scrie, ar fi bine să nu întârziem în aplicarea reformelor, pen-

tru ca să nu rămânem și în această direcție prea înapoiați față de vecinii noștri imediați.

Momentul prielnic, pentru o mișcare cu scop de a popularizà arta și a da extensiune necesară educațiunii artistice, cred că a sosit. Pare că publicul este dispus să se intereseze de mersul artei.

O probă sunt expozițiile de pictură și sculptură ce de câțiva ani se urmează neîntrerupt, unele din ele chiar cu destul succes material. Această manifestație artistică fiind însă izolată, nu va puteà să aibă și la noi aceeași influență pe care o au expozițiile din alte țeri, unde ele nu sunt decât unul din mijloacele de educațiune artistică a maselor. La noi, din contră, înrâurirea expozițiilor — cât timp vor fi nesusținute de alte mijloace educative — este chiar uneori nefastă, în loc de a fi bună. Căci printr'o expoziție se produce necontestat acea reciprocă influență dintre artiști și public. Acesta din urmă fiind în majoritatea lui — după cum e cazul la noi — cu totul nepregătit a se pronunță asupra valoarei operilor expuse, va fi nu numai cel mai rău îndrumător, ba chiar falșificatorul bunului gust, când, de pildă, din cu totul alte motive decât cele estetice, va decretà ca bune operile slabe.

In ce anume măsură, pe de altă parte, chiar artiștii buni se lasă să fie influențați de gustul puțin exigent al cumpărătorilor, se constată prin scăderea evidentă a producțiunilor din ultimii ani. Lucrări ușoare, fără calități serioase, găsesc lesne amatori, în detrimentul operilor într'adevăr bune. Natural că în asemenea caz artiștii nu se mai trudesc cu cele din urmă, și nivelul artei scade mereu.

Aceeași influență reciprocă și dependență între cumpărător și producător se găsește și în domeniul industriilor artistice. Cât timp ne lipsește o industrie indigenă, suntem tributarii străinătății, care, neîntâmpinând nici o concurență în țară, ne inundă piața cu produsele cele mai inferioare. Lipsa unei culturi estetice a masei publicului — a cărui înrâurire ca factor principal e dovedită — este dar răul fundamental, care împiedică dezvoltarea artistică la noi. Chiar de s'ar ivì în mod sporadic, după cum s'a întâmplat, produceri de valoare, fie ale unui artist de mare talent, sau ca rezultat al unor epoce de belșug și al unor extraordinare măsuri prielnice artei, totuși ele vor fi trecătoare, vor rămâne izolate. Căci asemenea opere răzlețe, nefiind înțelese de mulțimea cea mare, nu vor aveà nici o influență asupra ei, nu vor prinde rădăcini și nu vor pune începutul unei statornice educațiuni artistice.

*

Constatând răul, putem oare să sperăm îndreptarea lui?

Experiența altor state ne răspunde în mod afirmativ. Căci aceleași fenomne s'au produs și aiurea. Procedându-se cu energie, răul a fost cu desăvârsire înlăturat. Astfel, pentru a aduce numai un exemplu din cele multe, în Anglia se constatase, pe la începutul secolului trecut, o enormă lâncezire și scădere a gustului public. Efectul acestei stări se repercută în mod foarte simțitor asupra producțiunii și deci asupra veniturilor țării. Camera de comerț îngrijată numește, în 1835, o comisie care să facă o anchetă asupra stării industriale și să arate „mijloacele practice de a răspândì gustul artelor în clasele industriale și în popor". Constatarea de căpetenie a anchetei a fost: „lipsa desemnatorilor englezi". Toată industria eră, din această

cauză, tributară Franței, Bavariei și Prusiei, de unde se importau modelele cele mai slabe. Astfel se explică și scăderea debușeului manufacturilor engleze, cari erau concurate în țara lor chiar de produsele „made in Germany". — Ca mijloc de îndreptare, comisia reclamă „imediata înființare a școalei normale de desemn dela Sommerset-House și a Muzeului South-Kensington", primul muzeu industrial din lume. Ca o urmare a acestor prime măsuri și pentru a da reformelor introduse o acțiune mai uniformă, se înființă la Ministerul Comerțului „Departamentul artei practice". Acesta avù menire specială să vegheze ca „instrucția generală a artei să fie considerată ca una din ramurile educațiuniii naționale în toate clasele societății, în vederea îndreptării gustului atât la producători cât și la consumatori". Acelaș departament trebuià să îngrijească de crearea muzeelor, cari să cuprindă exemplare alese din operile tuturor secolelor și dela toate popoarele. Efectele reformei fură surprinzătoare. Progresele ce se realizară în urma acestor măsuri au fost constatate cu surprindere în secțiunea engleză din Expoziția dela Paris din 1855. Anglia își reluase locul ce i se cuveneà între țerile industriale și artistice.

Nu voiu intrà acì în amănuntele reformei din Anglia, nici a mijloacelor practice de îndreptare ce s'au aplicat atunci și cari azi sunt cu mult perfecționate. Mă voiu mulțumì a constatà că situația Angliei dela începutul secolului al 19-a se potrivește în această privință cu starea noastră, un veac mai târziu. Căci și la noi, și cu drept cuvânt, toată lumea e de acord că nu avem o mișcare artistică și ne plângem de lipsa de gust ce domnește peste tot. Suntem umiliți de invazia produselor străinătății, care, în lipsa ori cărei concurențe indigene, ne trimite mărfuri ușoare și de un gust îndoios. Ne mirăm în fine de nereușita școalelor profesionale și de puțina aplicare a tinerilor spre exercitarea unei meserii. Cercetând mai de aproape, am vedeà că neexistența unui învățământ artistic elementar este și la noi cauza acestor stări. Cât timp nu-l vom aveà, vom clădì pe nisip. Ori ce alte măsuri cari nu vor pornì dela acest principiu, ori cât de bune ar părea pentru moment, nu vor da decât rezultate trecătoare. După cum am ajuns, în cele din urmă, să ne convingem că pentru a aveà ostașii cei mai buni, trebue să începem a deprinde pe copii din primii ani de școală cu tot felul de exerciții corporale; tot astfel va trebuì să înțelegem că pentru a aveà artiști și meseriași îndemânatici, e necesar să le dăm o educație artistică începând din școala elementară. Și cu siguranță se vor dedà mai cu drag la vre-o meserie tinerii, la cari printr'o predare inteligentă a desemnului și modelagiului se va fi deșteptat plăcerea și iubirea pentru asemenea îndeletniciri.

Să profităm dar de pildele și experiențele altora, pentru a inaugurà și această reformă atât de necesară. Mișcarea cea mai bine organizată și mai eficace în acest sens, a fost întreprinsă în timpii din urmă de către *L'œuvre de l'art public* din Belgia, susținută de congresele internaționale ce i-au urmat. Fundatorul operei este artistul pictor Eugène Broerman din Bruxelles. Lui se datorește și organizarea congreselor, al căror suflet este, împlinind sarcina de Raportor și Secretar general. Voind să afirme rațiunea și importanța socială a artei, *L'œuvre de l'art public* și-a asigurat colaborarea atât a artiștilor cât și a publicului și a autorităților

PETRE ARTACHINO. — Studiu.

pentru împlinirea următorului program:

1). Să creeze o emulație între artiști, arătându-le mijlocul practic de a se inspirà de interesele generale;

2). Să dea o formă artistică la tot ce stă în legătură cu viața publică contimporană;

3). Să redea artei misiunea ei socială de odinioară, aplicând'o ideilor moderne în toate domeniile publice.

Ca o urmare logică a acestor principii generale, Asociația a căutat să găsească soluțiile practice pentru ca, atât din punct de vedere legislativ și social, cât și al aplicațiilor tehnice, să se înlăture urâtul. S'a cerut dar puterilor publice să intervină oficial în materie de artă și nu numai ca să o protegă, dar să ia chiar măsuri preventive și de suprimare a obstacolelor ce ar stânjini libera ei desvoltare. S'a stabilit astfel un sistem întreg de apărare a intereselor artei în domeniul public, nu însă cu intenția de a regulà producția artistică, căreia se lăsà din contra deplină libertate de desvoltare.

Scopul principal erà să libereze arta de sub jugul imitațiunii și al repetirei motivelor învechite, cari împiedicau ori ce progresare. *L'œuvre de l'art public* e prima ligă cu caracter internațional, care întreprinde o luptă generală în contra urâtului și a prostului gust, cu scop de a propagà cultul frumosului în toate domeniile publice.

De aceste principii fundamentale au fost călăuzite și Congresele artei publice, dintre cari cel d'întâiu s'a ținut la Bruxelles în 1898, al doilea la Paris în 1900, iar al treilea la Liège în Septemvrie trecut.

Lucrările ultimului congres au fost în deosebi rodnice. El a avut ca obiect „realizarea progresului moral, economic și social, prin școală, prin academie și școalele de arte, prin muzee și expoziții, prin teatru, prin aspectul și administrația domeniului public". Potrivit acestor mijloace deosebite, prin cari se urmărește acelaș țel, lucrările au fost divizate în cinci secțiuni corespunzătoare. In fiecare din ele s'au prezintat rapoarte foarte importante, cari au fost discutate în mai multe ședințe. Fiecare secțiune a formulat apoi desideratele, ce au fost discutate în ședințele plenare ale tuturor secțiunilor. Mi-ar fi imposibil să rezum acì cele cinci volume de rapoarte, ce au fost prezintate și a discuțiunilor ce au urmat. In deosebi m'am interesat de lucrările primelor trei secțiuni, în cari s'au desbătut chestiunile relative la cultivarea sentimentului artistic prin școli, muzee și expoziții.

In toate lucrările congresului, deși acesta aveà un caracter internațional, s'a urmărit rezolvirea marei probleme a naționalizării artei sau mai bine zis a individualizării ei. Căci prin introducerea principiului naționalismului în artă nu se înțelege ca fiecare națiune să se izoleze și să se îngrădească în hotarele ei convenționale și să nesocotească cu dinadinsul marile curente artistice ale timpului. Un naționalism bine înțeles trebue să previe pe artiști contra convențiunilor banale și clișeelor internaționale, căutând însă în acelaș timp să îmbogățească domeniul general al artei, prin utilizarea resurselor particulare fiecărei țeri. Prin acest schimb reciproc numai, atât arta pământeană a fiecărui popor cât și domeniul artistic, în genere, vor progresà.

Pornind dela asemenea principii, hotărîrile congresului nu sunt câtuși de puțin exclusive, ci de un folos general. Imi propun a revenì pe larg asupra chestiunilor cari ar puteà găsì o aplicare directă în învățământul nostru, lă-

sând la o parte desideratele congresului, ce nu se pot introduce decât în țerile cu o tradiție artistică mai veche decât a noastră. Voiu indică, în primul rând, metoadele cele mai noi pentru predarea desenului în școalele primare. In strânsă legătură, vor urmă imediat măsurile ce trebuesc introduse în această privință în școalele normale, unde se prepară propovăduitorii viitori ai artei în școala elementară. In aceste expuneri amănunțite, mă voiu folosì nu numai de desbaterile congresului, ci și de rezultatele practice ale Școalei normale din Bruxelles, pe care am vizitat-o cu această ocazie, precum și a altor institute similare din străinătate, a căror organizare o urmăresc de mai mult timp. Voiu da apoi relațiuni asupra muzeelor și Expozițiilor de artă.

*

Ședințele Congresului de artă publică din Liège au fost închise la termenul fixat prin program, fără ca însă numeroasele discuțiuni și schimbul de păreri dintre membri să fi putut fi și ele încheiate definitiv. Unele puncte din rapoartele prezintate, au rămas nestudiate și multe propuneri nediscutate, din cauza lipsei de timp. Pentru ca, în așteptarea congresului viitor, șirul lucrărilor să nu fie cu desăvârșire întrerupt, cât și mai ales în vederea ca cei interesați să se poată ține la curent cu rezultatele obținute prin aplicarea hotărîrilor luate, s'a omis părerea creării unui institut permanent și internațional și a unei reviste care să-i deserve interesele. Necesitatea acestor instituțiuni eră mai ales simțită și dorită de țerile mai depărtate de centrele mari, unde domeniul artei publice e în continuă progresare. Cu însărcinarea de a susține această părere, am fost ales delegat al reprezentanților oficialî ai celorlalte state, în afară de Belgia și Franța. In această calitate am expus, în ședința plenară de închidere, nevoia și avantagiile creării institutului și revistei internaționale de artă publică. Propunerea a fost primită în unanimitate și consfințită în mod oficial de către Ministrul reprezentant al Guvernului Belgian, care prezidà adunarea. Cu această ocazie am fost ales membru permanent al Institutului, al cărui sediu s'a fixat în Bruxelles. (1)

. . . . . .

Decemvrie, 1905.

AL. TZIGARA-SAMURCAȘ.

(1) Au mai fost alcși membrii ai acestui Institut d-nii G. Sterian și dr. Ioan Cantacuzino.

FAȚADA PRINCIPALĂ A PALATULUI ARTELOR LA EXPOZIȚIUNEA GENERALĂ DIN 1906.

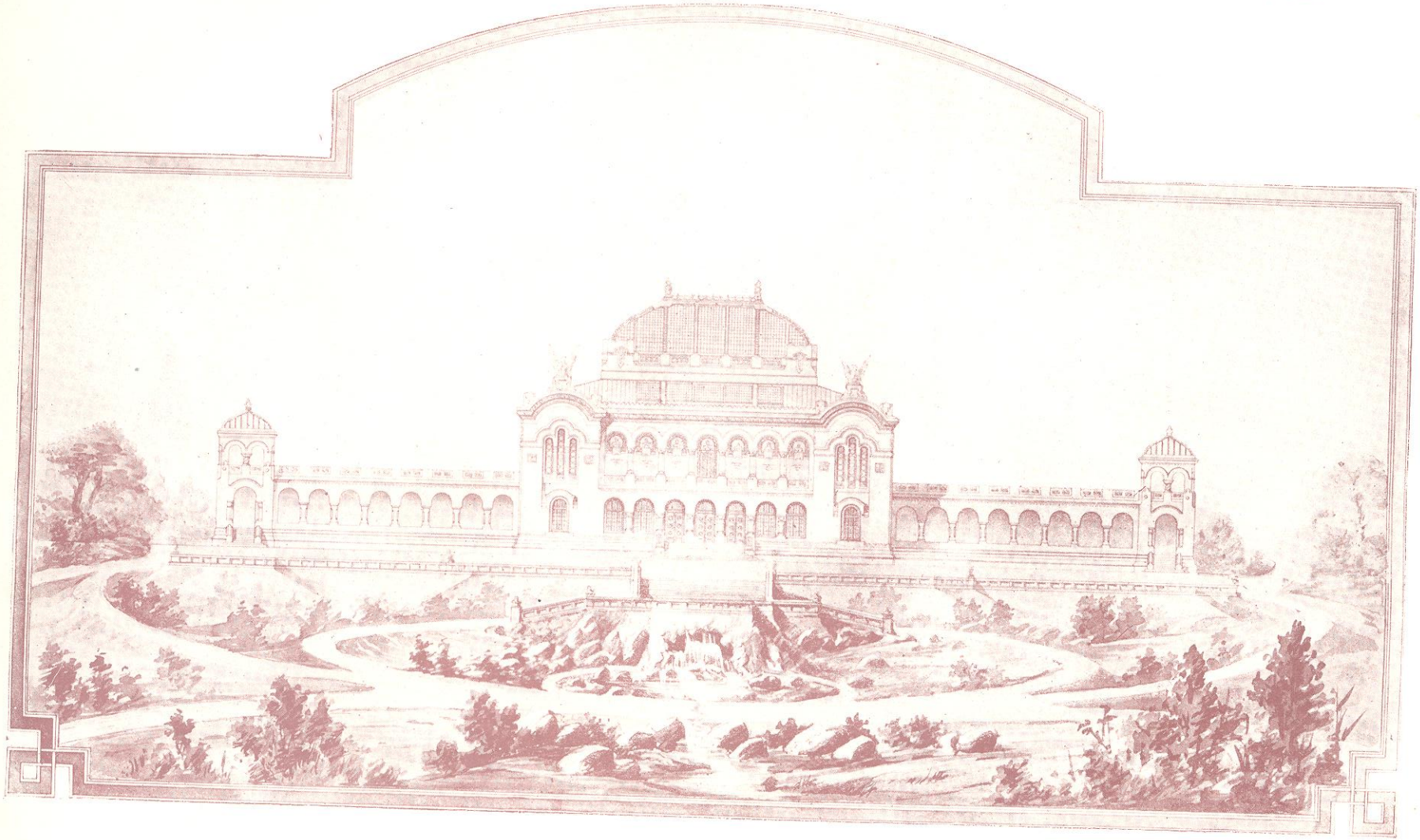

ȘTEF. BURCUȘ și VICTOR STEPHANESCU, Architecți.

ACADEMIA DE ARHITECTURĂ BIBLIOTECA

O VIZITĂ LA UN AMATOR DE ARTĂ

ȘI

ARCHITECTURĂ ROMÂNEASCĂ

Într'o zi, abia se luminase de ziuă, obosit de un voiaj ce făcusem cu drumul de fier, eram să părăsesc gara îndreptându-mă spre casă, când deodată mă întâlnesc cu camaradul meu Victor Ștefănescu și cu d-l Alexandru Bellio, cari

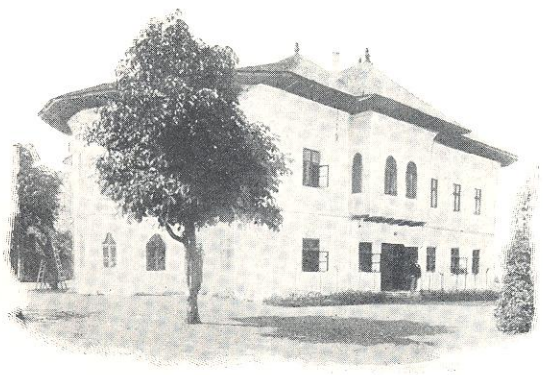

mă poftesc a-i însoți la Urlați, unde d-l Bellio are una din proptietățile sale; primesc propunerea neașteptată cu bucurie, știind din auz că voiu găsi acolo mai multe construcții vechi cu caracter adevărat, românesc, conținând fiecare un mic muzău archeologic de elemente cari mai de care mai frumoase și mai curate în stil.

Cunoșteam pe d-l Bellio ca mare amator de tot ce este românesc în artă, căci ori unde îl întâlneam, în tren, în oraș, în vreun sat, îl vedeam totdeauna la subțioară cu o legătură, în care se află broderii sau țesături vechi, sau câte un obiect de lemn, reprezentând un capitel, un balustru strunjit, o parte din vre-o lăcarnă dela casele țărănești, o furcă tăiată și încrustată cu cunoscuta măestrie a strămoșilor noștri, etc., cu un cuvânt ca pe un amator colecționar de lucruri mici și de durată trecătoare, cum sunt atâtea la noi, dar nu-mi puteam închipuì să aibă principii constante, urmărite în timp de peste 30 de ani cu căldură și pasiune și să posede într'un colțișor retras, la țară, o adevărată bogăție de artă românească, de care poate fi gelos chiar comisiunea monumentelor istorice.

D-l Bellio, cu modestia care îl caracterizează și cu temperamentul său de artist nepretențios, în timpul drumului ne-a întreținut asupra modului său de a vedeà, istorisindu-ne în acelaș timp peripețiile prin cari a trecut adeseori până să poată obțineà un obiect de valoare

pe care puneà ochii, presărând istorioarele sale cu un umor cald, propriu artiștilor fini.

Pe valea Cricovului, imediat ce părăsești Urlații, se întind colinele Carpaților, iar printre ele se zăresc vârfurile munților către Sinaia. Pe una din aceste coline și la o întorsătură de drum, se află locuința de vară a d-lui Bellio, compusă din vre-o 7 clădiri, care de care mai caracteristice, încadrate de un parc bine aranjat, care contribue la punerea în evidență a tuturor construcțiilor.

Începutul acestor clădiri, sau mai bine zis gospodării artistice, datează de peste 20 de ani, forma și elementele din cari ele se compun, sunt cu mult mai vechi. Ele au fost clădite încetul cu încetul, și chiar azi încă, d-l Bellio dirijează ultima construcție, care este acoperită și reprezentând o *Culă*.

La intrarea în parc se înalță un turn, semănător celui din Verbila, astăzi în ruine. Poarta, bine încadrată de piloni și contraforți, lasă ochiul liber să se bucure de frumoasa perspectivă ce se desfășoară. Turnul la partea superioară este înconjurat de un balcon-galerie de lemn, acoperit, de unde se poate vedeà admirabilul peisaj al văiei brasdate de rîușorul Cricov.

Suind colina pe o alee bine întreținută, prima construcție ce întâlnești este așà zisa *casă boerească*, una din tipurile acelor vechi clădiri, cari se găseau prin orașe și chiar pe la sate, și care după proporția și dispoziția lor servià de așà numită curte boerească. Fig. 1, 2 și 3 ne dă o idee despre forma și silueîa acestor case.

Toate elementele acestei clădiri sunt pure românești, și cea ce este mai caracteristic, e că multe sunt adunate de la vechi case găsite în ruină. Unele elemente sunt înegrite de timp și dau clădirii un caracter simplu și pitoresc. Așà, strașina și lucarnele au aparținut unor case boerești după cheiul Dâmboviței, în București, dărâmate acum 20 și ceva de ani.

Pridvoarele dela etaj, dau casei acel caracter patriarchal, propriu trecutului nostru, iar curbele arcelor, stâlpii de lemn cu sculpturile lor, balustradele, tavanul pridvorului, te fac să te oprești cât mai mult și să le admiri proporțiile și lucrătura lor.

Ușile de ștejar masiv, lucrate din piese mici, convergente și profilate, ajută la corectitudinea caracterului general.

Nu s'a neglijat nici panourile de fier împletit dela ferestrele de jos, nici apărătoarea ușii dela intrarea principală în formă de jumătaîe de con.

Dispoziția planului în 2 etaje, dă cu prisosință loc la o sumă de camere, cari înleznesc cu belșug serviciile de cari are nevoe o familie boerească.

Stanacsiul poligonal și cele două scosuri dela etaj complectează silueta fațadelor, iar dispoziția pivniții de intrare, în raport cu degajamentele laterale ce dau acces la ambele etaje, ne dă o idee clară de modul cum bătrânii noștri constructori găseau soluții, în acelaș timp și practice și estetice.

In stânga casei boerești se află clădirea musafirilor, sau după cum îi zice d-l Bellio *„Arhondăria"*. Fig 4 ne reprezintă fațada acestei construcții care cu pridvoarele pe toată lungimea casei pare că te ademenește la umbră și odihnă.

Câtă concepție practică aveau bătrânii în alcătuirea locuințelor lor; cât de logici erau în întrebuințarea materialelor și a elementelor din care se compuneà clădirea. Și când ne gândim că acum 30—40 de ani fiecare oraș sau orășel și chiar prin unele sate se găsiau astfel de clădiri practice și estetice, cari erau oglinda gustului și a rostului neamului nostru, iar că azi, în locul lor, s'a ridi-

cat un noian de clădiri cari de cari mai fără caracter, și ne estetice, iar când e vorba de partea practică, despre aceasta, mai că nici nu trebue să mai vorbim.

Astăzi, la sate, boerii noștri construesc modern, cu acoperiș Mansard, cu balcon de fer, întrebuințând stiluri schimonosite și nesăbuite cari contribuiesc a micșorà valoarea peisagiului înconjurător. La munte chiar adeseaori, acolo unde materialele disponibile, ca piatra, lemnul, șindrila etc. sunt cu totul la îndemână, boerii de azi oamenii pretinși cu gust și cu educație occidentală, zidesc pe proprietățile lor cele mai banale locuințe, sau case de vară. Ce contrast dureros, și cât de revoltător este când vezi că munții, arborii, pârâiașele, etc. sunt pângărite în așâ mod și că frumusețea lor naturală este întrebuințată ca să formeze cadrul unor slutenii!

Dar să continuăm; la unul din capetele archondăriei, se vede un suiș pe scări de piatră, al cărei parapete sunt din două mari panouri de piatră ajurate, asemănătoare celor dela biserica Stavropoleos din Capitală, de dimensiuni poate exagerate, dar de un stil curat românesc.

La celălalt cap al clădirii și printr'o poartă de stejar dreptunghiulară executată după sistemul vechilor porți de pivnițe, în plinuri și goluri, suntem conduși la o pivniță boltită în cărămidă aparentă unde se poate vedeà măestria construcției bolților cilindrice și cu străpungeri. Lângă intrare, într'o cameră spațioasă se află un fel de depozit, un adevărat arsenal artistic, unde se află aranjate cu multă ordine, capitele sculptate în lemn și piatră, balușstri în lemn strujit, balamale și clanțe de uși în fer lucrat cu o deosebită măestrie, obloane de fer împletit, pentru ferestre, scaune de țară, tronuri, vase de pământ smălțuite, furci incrustate, uși sculptate, capace de răsuflătoare la pod, toate adunate după unde a dat Dumnezeu, căci este știut de toți până mai acum câțivà ani asemenea obiecte se aruncau sau se puneau pe foc, ca niște lucruri bune de lepădat. Când te gândești la nepăsarea noastră față de lucrurile de artă, cu caracter românesc, când te gândești că avem o lege a monumentelor istorice, că avem un muzău și oameni destinați a se ocupà cu adunarea obiectelor de artă prețioase, însă numai de formă, și când vezi că se găsesc oameni ca d-l Bellio care pe lângă munca ce depune de zeci de ani, încă de pe timpul când nici un architect sau archeolog nu se gândeà la asemenea *nimicuri,* și că mai cheltuește și bani, ba încă mulți, și toate acestea fără tobe și surle, fără pretenții de erudit, trebue să convii că asemenea oameni au cu adevărat sentimentul artei, că ei cugetă și muncește în toată puterea cuvântului pentru tot ce este românesc.

In afară de cele arătate până acì și la poziții bine alese, se mai află: o florărie de iarnă pentru păstrarea plantelor și florilor, și aceasta cu caracterul ei

special, apoi cula în curs de construcție și alte mici clădiri de o importanță mai secundară.

Intrările la unele alee și în spre vie sunt indicate prin niște porți de țară, cari sunt copii fidele după cele mai frumoase piese, găsite prin Râmnicu-Vâlcei și Argeș. Modul cum sunt lucrate aceste porți, proporția lor plăcută, alcătuirea practică, îți dă o idee despre modul sănătos, limpede după care poporul nostru înțelege arta.

Fără să fiu prea sentimental, n'am putut decât să felicit și să aduc omagiile mele d-lui Bellio, pentru stăruința și gustul deosebit ce l-a călăuzit în adunarea acestor admirabile colecțiuni de artă românească, mulțumindu-i totdeodată de bună voință și ospitalitate.

La plecare, Victor Ștephănescu și cu mine am luat câte un pachet în care se aflau câtevà din obiectele ce ne-au interesat mai mult și pe care d-l Bellio, cu multă amabilitate ni le-au pus la dispoziția noastră spre a ne servì ca modele.

ST. BURCUȘ.

FERMĂ MODEL (Proiect).

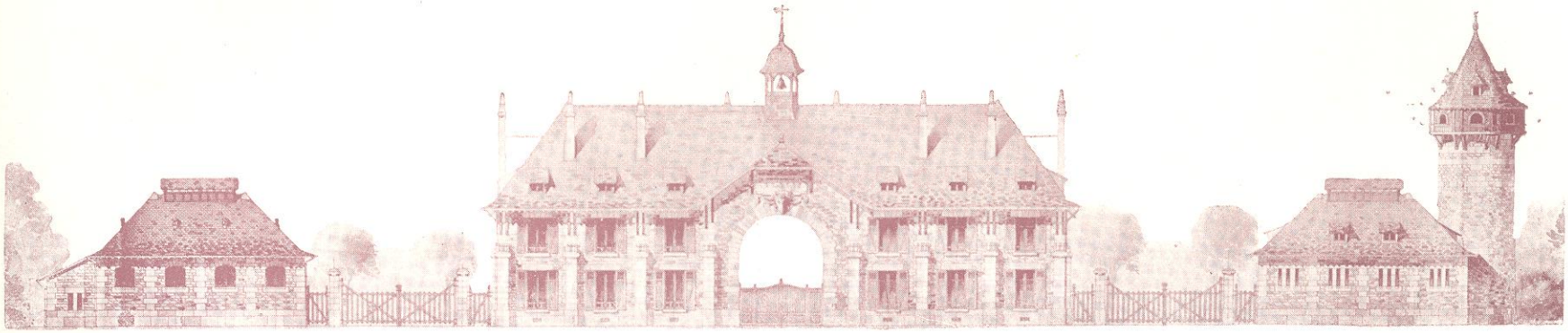

Faţada Principală.

Casa Proprietăţii, Faţada Laterală şi Secţiunea.

PAXINO, Architect.

Architectura. Anul I. No. 1.

ACADEMIA DE ARHITECTURĂ BIBLIOTECA

FERMĂ MODEL (Proiect).

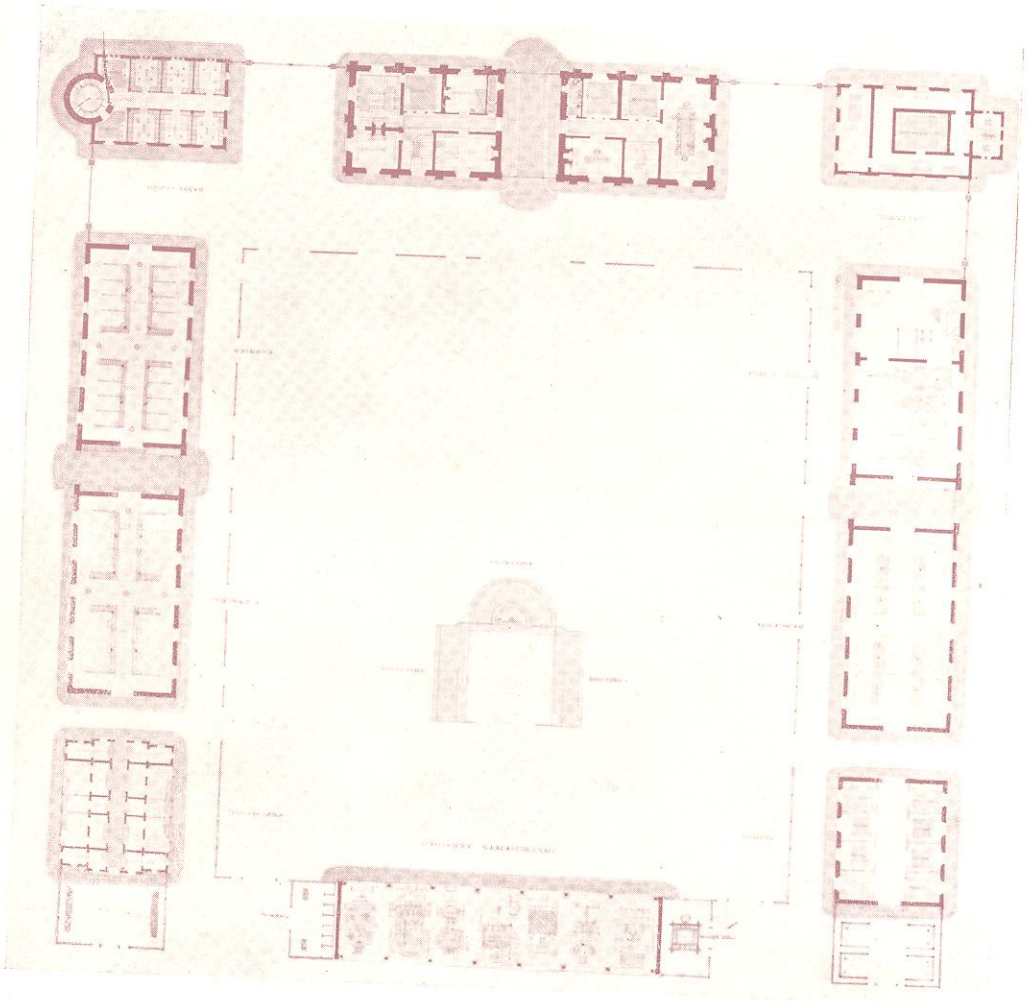

PLANUL GENERAL.

PAXINO, Architect.

FERMĂ MODEL (Proiect).

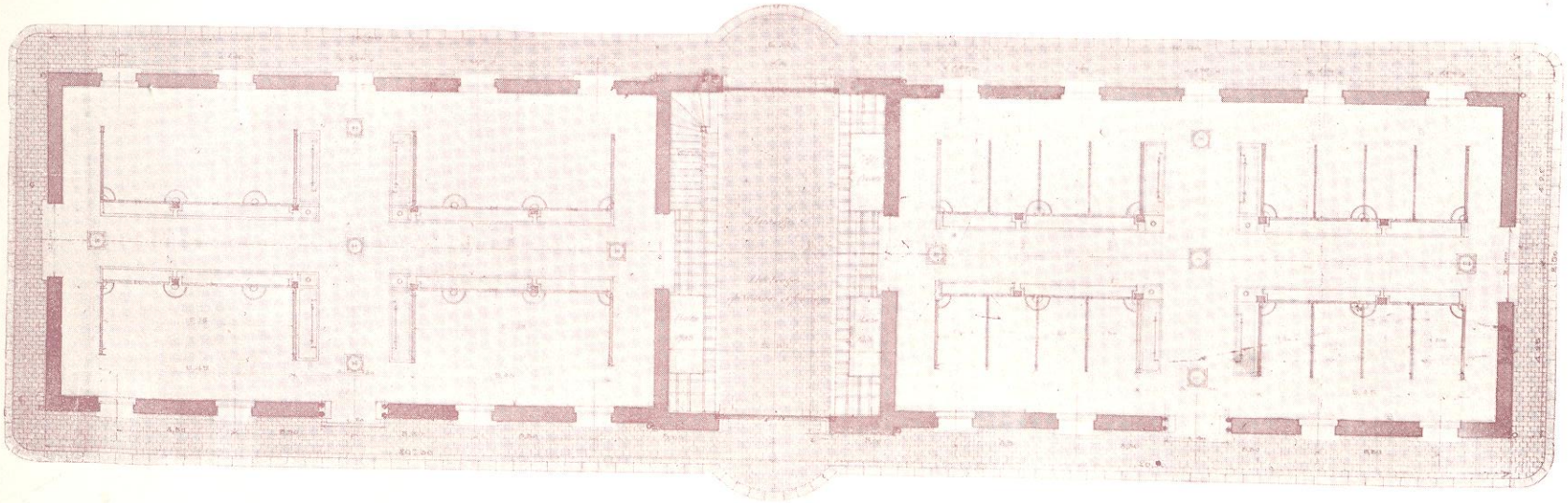

Fațada și Planul Grajdului.

PAXINO, Architect.

Architectura. Anul I. No. 1.

ACADEMIA DE ARHITECTURĂ BIBLIOTECA

PAVILIONUL ROMÂN DE PETROL LA EXPOZIȚIA UNIVERSALĂ DIN LIÈGE

AL

ASOCIAȚIEI EXPLOATATORILOR ȘI FABRICANȚILOR DE PETROL DIN ROMÂNIA

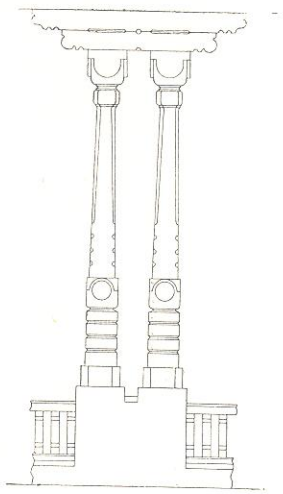

DETALIUL STÎLPILOR DELA CERDAC.

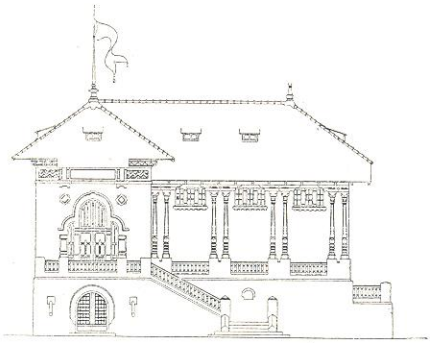

FAȚADA PRINCIPALĂ.

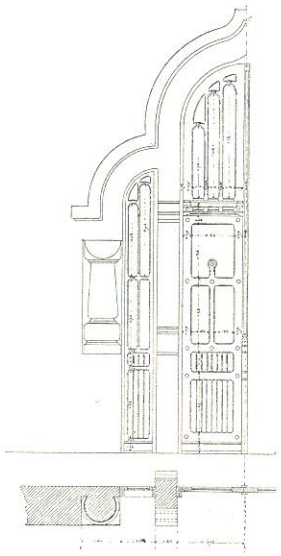

DETALIUL UȘEI FRINCIPALE.

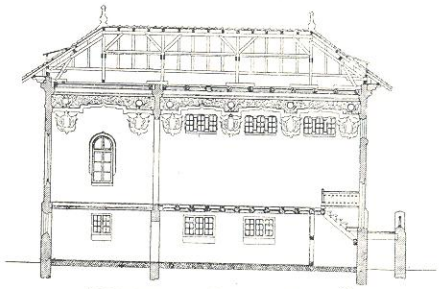

SECȚIUNEA LONGITUDINALĂ.

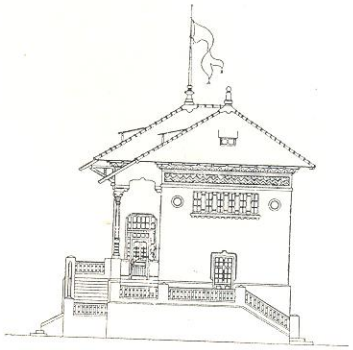

FAȚADĂ LATERALĂ.

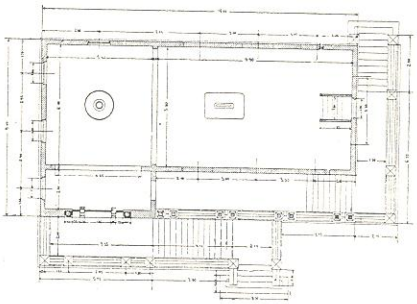

PLANUL.

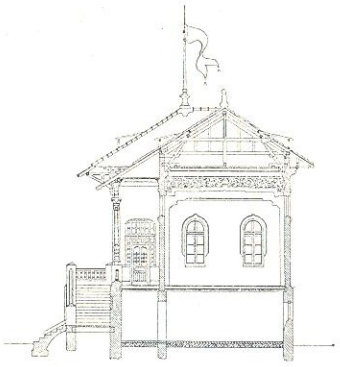

SECȚIUNEA TRANSVERSALĂ.

Acest pavilion a fost construit din inițiativa Asociațiunii exploatatorilor și fabricanților de petrol din România. Importanța pe care a luat-o la noi industria petrolului, a făcut pe mulți fabricanți precum și pe Ministerul de Domenii să contribue cu diferite sume spre a se puteà face un mic pavilion, unde să se arate vizitatorilor Expoziției Universale din Liège, starea înfloritoare a industriei noastre petrolifere. Programul prevedeà ca pavilionul să prezinte un caracter național și să aibă parter și etagiu. In parter a fost amenajat un mic bufet iar în etagiu s'a expus diferite planșe și produse petrolifere.

Arch. GRIG. G. CERKEZ.

CULTURA ARTISTICĂ ȘI EDUCAȚIUNEA ARTISTICĂ

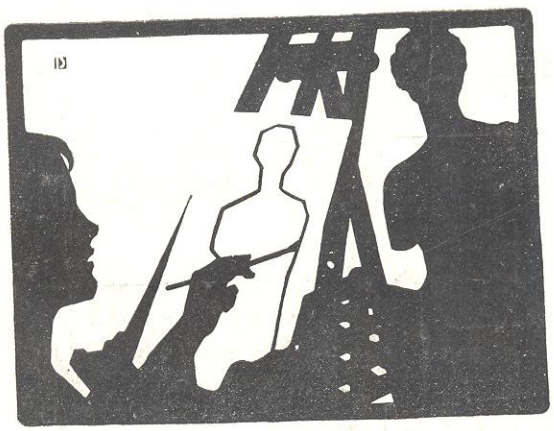

Două cuvinte cari deși pare că au același conținut, totuși se deosibesc.

Cultura, luându-o în înțelesul *de învățare*, se adresează spiritului, educațiunea luată în sensul de modificare a simțurilor, exercitează schimbări însuși asupra firei omenești.

In artă, și cultura și educațiunea își au rolul lor deosebit, roluri cari nu se pot suplini unul prin celalt, dar cari se complectează unul prin altul.

Invățând toate cunoștințele technice și toate adevărurile istorice, putem ajunge la o bogăție intelectuală foarte mare pe calea artelor — vom aveà o cultură artistică — dar artiști prin sentiment și putere de exprimare tot nu vom ajunge, dacă nu ne vom face educațiunea ochilor și a mânei, și mai ales dacă nu ne vom desvoltà si ascuți simțirea spre a puteà percepe sufletește efectul înălțător al operilor de artă și al frumuseților naturei. Invers, făcându-ne educațiunea artistică, în fața naturei și a operilor de artă fără să vrem a ști împrejurările în cari operile s'au făcut și de cine sunt făcute, precum și cunoștințele technice necesare la executarea unei opere de artă, ajunge cineva artist în adevăratul înțeles al cuvântului, — dacă e și dela natură artist, — dar fără cultura necesară care să-i lumineze conștiința câmpului său de activitate, să vază de unde pleacă, unde trebue să meargă și ce rol are de împlinit potrivit chemării lui.

Mijloacele de cultivare în arte se știu cari sunt: învățarea de cunoștințe critice asupra diverselor lucrări de artă, întâi, și al doilea învățarea cunoștințelor istorice și a diferitelor reguli estetice stabilite. Cele de educațiune sunt: observarea, analizarea și studiarea, sub toate formele, a operelor de artă și a naturei în diversele ei înfățișări.

Pe câtă vreme cultura și-o poate face ori-cine în mod relativ lesnicios, neavând alta decât să citească și să imemoreze observațiile și studiile făcute asupra operilor de artă, educațiunea nu se poate face decât privind necontenit, adesea ani de zile, lucrările frumoase; pentru că în educațiune nu e vorba de a înțelege o lucrare sub toate raporturile ei artistice numai, ci de a se deprinde ci-

neva să iubească *în adevăr și sincer* ceea ce este admis ca frumos în lumea artiștilor cu gustul rafinat, și să-i displacă lucrurile lipsite de frumusețe. A educă dar, însemnează a preface întru câtva firea unui om, ceeace nu se poate decât în decursul unui lung șir de ani și după multe explicații, în care timp cu încetul se va deprinde cineva să admire și să-i fie drag lucruri pentru cari nu simțià altă dată decât indiferență.

plul cel mai aproape de noi — spre răul nostru, — este însuși gustul de acum al poporului român dela țară, față de el însuși din alte dăți. Cât timp nu apăruseră vopselele de analină și lânica de târg, toate velințele și cusăturile țărănești erau foarte armonioase la vedere; îndată însă după aceasta, începură să-și piardă din armonie, iar gustul poporului să se strice. Culorile aprinse pătrunseră cu încetul în gustul poporului, pe care

Datorită constatării acestui adevăr, există astăzi muzeele și galeriile de artă recunoscute ca instituțiuni de educație publică.

Precum se poate face educațiunea artistică, tot astfel se poate strică gustul artistic al unui popor ca și al unui om; procedeul rămâne acelaș, mijloacele numai se schimbă. N'avem decât să dăm drept modele frumoase ceeace este opus frumosului, pentru a ajunge la acest rezultat. În direcțiunea aceasta, exemîl deprinse a nu mai pricepe, în ori ce caz a nu-i mai plăceà armonia și farmecul frumusețelor de până acì. Acelaș lucru s'a petrecut cu adoptarea modelelor străine de cusături și țesături, în locul izvoadelor bătrânești; acelaș cu podoabele bisericești, de argintărie, și acelaș cu însuși pictura bisericească. Spiritul omului este accesibil schimbărilor, în ce privește gustul, estetic și în bine și în rău.

Dacă gustul publicului se lasă a fi în-

rîurit atât de mult, în cât ne stă prin putința a-l modelà după voe, atunci ne facem vinovați, neexercitând puterea noastră de acțiune spre a-l transformà în bine. Aceasta cu atât mai mult, cu cât artele sunt podoabele neperitoare și cele mai frumoase, prin care un popor

dovedește lumii gradul de superioritate al spiritului său.

De aceea Stat, particulari, societăți și indivizi, datori suntem să contribuim fiecare cât putem pe toate căile, prin graiu, prin scris și prin fapt la îndeplinirea acestei datorii.

Nu numai cultura artistică, ci educațiunea însuși a artelor frumoase trebuește să o pregătim în popor. Pentru aceasta, galerii de artă, expoziții, muzee de artă națională, reviste artistice și conferințe publice, trebuesc să se ție cât mai multe și pretutindeni. Toate însă o singură și supremă condițiune trebue să îndeplinească : *să fie cât mai bine alese ;* altfel se va ajunge la rezultatul opus celui dorit.

Pentru aceasta dacă censura nu se poate aplică în arte, totuș Statul cât și societățile ar puteà exercità un control mai sever în organizarea instituțiunilor sale publice de această natură. Ar puteà supraveghià ca în galerii, muzee și expoziții, în revistele artistice, etc., să nu se strecoare lucrări slabe, decât doar în cazul numai când prin ele se va căutà a relevà frumusețea celor bune ; atunci însă ar fi bine să se explice această prezență a lor acolo.

Un mijloc lesnicios de educațiune în artele plastice, pe care ni-l pune astăzi la îndemână progresul științei și al descoperirilor, este prezentarea în reproduceri fotografice a operelor celebre. Ajungându-se la o perfecțiune atât de mare pe această cale și la o înlesnire materială, că pentru câteva centime putem aveà însuși portretul Giocondei, așà cum este el în Luvru aproape, și pentru câteva sute de lei putem aveà la unloc toate capod'operile din toate muzeele din lume ; ar fi să ne facem vinovați de cea mai mare nepăsare pentru binele obștesc, dacă n'am profità de aceste mijloace, spre a contribuì în chip metodic și serios la educațiunea publică.

Și în colecțiunile de acest fel, ca și în galeriile de opere originale de artă, lucrările trebuesc alese și prezentate în

așà fel publicului și atât timp, în cât oricine să ajungă nu numai la cunoașterea lor și a autorilor lor, dar și la însăși apreciarea calităților lor artistice. Cu alte cuvinte, prin ele să-și poată face cineva și cultura, dar mai ales educațiunea artîstică a gustului de frumos.

Dintre toate acestea, cel din urmă mijloc citat, dimpreună cu scopul său, nu numai că ar fi de dorit să se întrebuințeze, dar el ni se impune (1).

IP. STRÂMBULESCU.

(1) Pentru a ilustrà acest interesant articol am crezut nimerit a publicà în text câteva studii ale d-lui Stoica, unul dintre cei mai buni elevi ai d-lui Ip. Strâmbulescu. (Nota Direcției.)

ÎNCERCĂRI DE ARTĂ DECORATIVĂ ROMÂNEASCĂ

Arta Decorativă și mai ales acea a Mobilierului care aproape în tot cursul secolului al XIX-lea păreà părăsită și se mulțumeà a reproduce în mod invariabil copii mai mult sau mai puțin deformate ale stilurilor clasice din trecut, și-a reluat de vreo zece, cincisprezece ani un loc de onoare printre preocupațiunile și încercările artiștilor moderni.

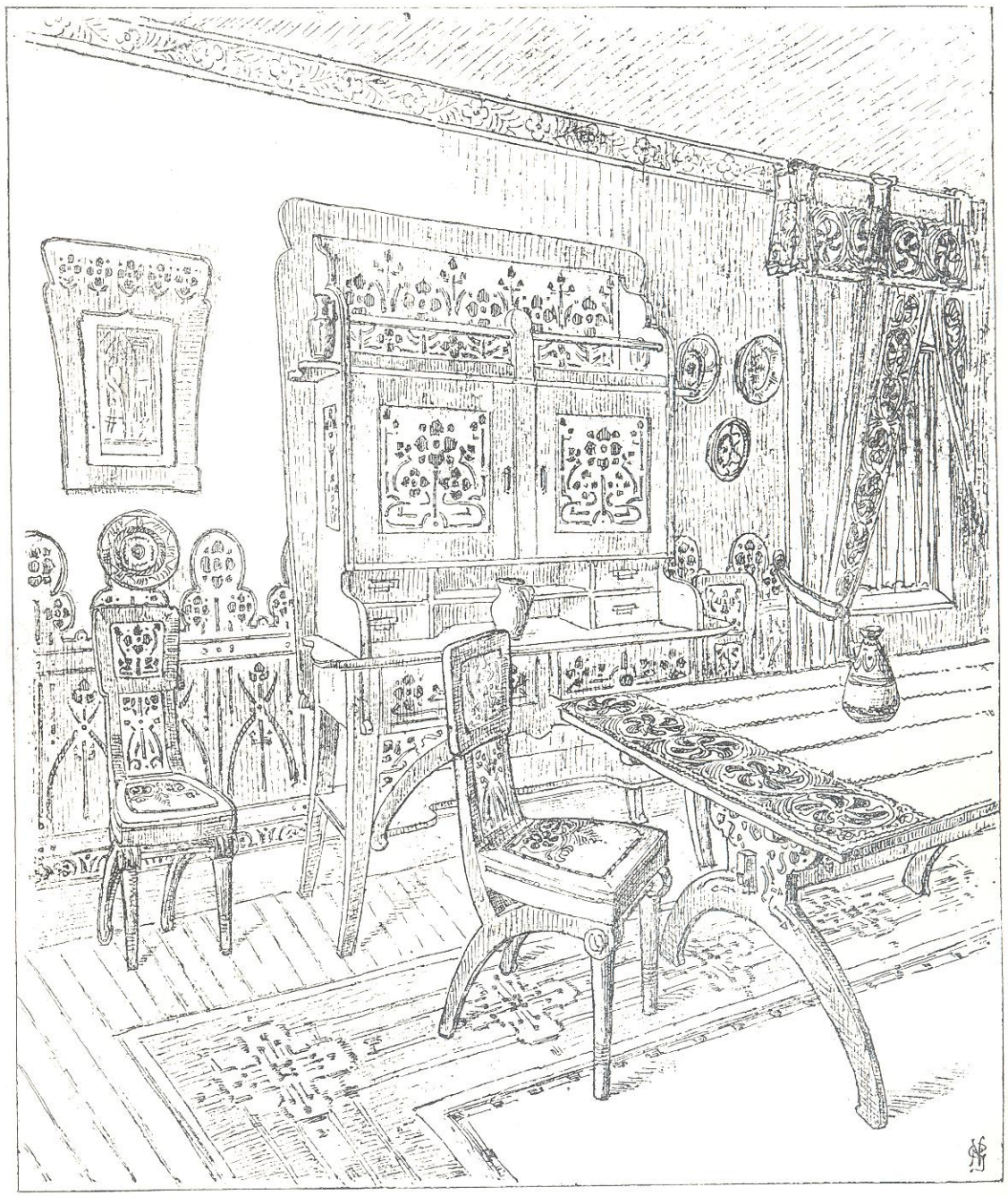

Aceștia, căutând inspirațiunea lor în izvoarele cele mai diferite, au creiat așà-zisul „Modern-Styl“ care, după cât se pare, a început a se manifestà în Anglia și în țerile din Nordul Europei în genere, și s'a întins apoi la celelalte țeri. Bazându-se totdeauna pe aceleași principii de a produce opere raționale, practice și originale, acest stil se deosebește totuși dela o țară la alta, după geniul caracteristic al fiecărui popor.

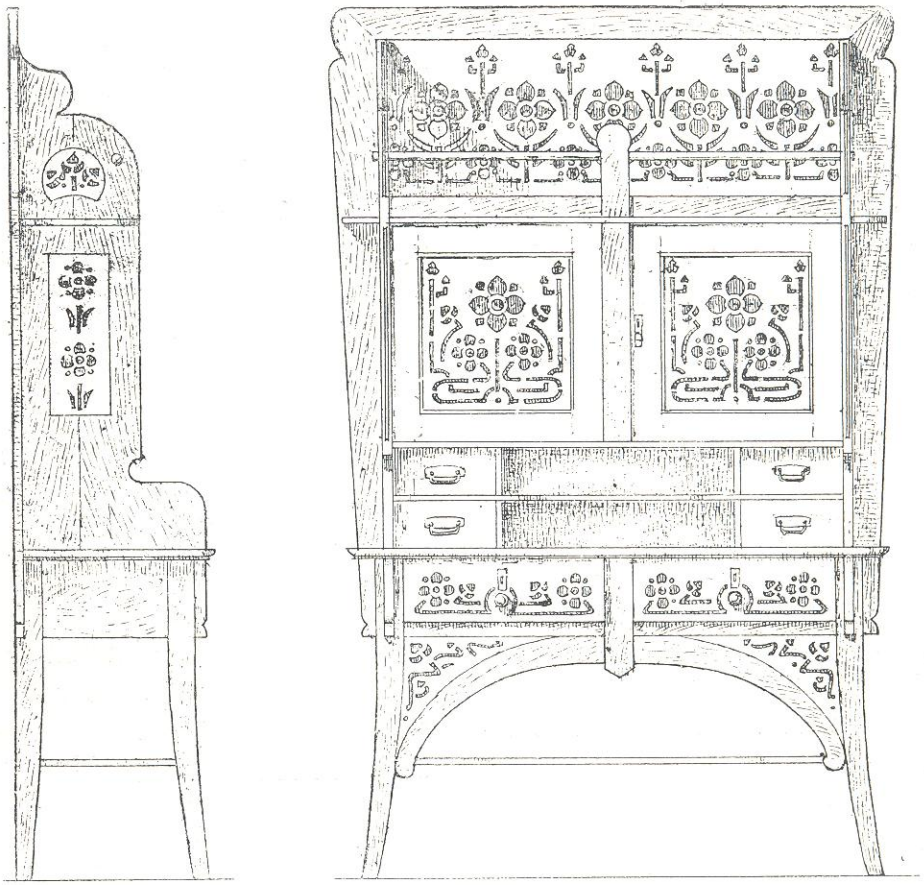

Autorul acestor rînduri a fost de mult preocupat de dorința de a studià elementele decorative populare românești, de a le coordonà și de a trage din ele un stil românesc. Pentru aceasta se impune mai întâiu: studiul principielor pe care este bazată arta noastră și cercetarea modului cum sunt aplicate acele principii la diferitele materiale, lemnul, metalele, țesăturile etc., apoi crearea de elemente și motive noi cari păstrând spiritul tradițiunii și respectând caracterul lucrărilor din trecut, să nu fie nici odată copii servile și totodată să fie și bine potrivite cu cerințele vieții noastre moderne. Într'un cuvânt, a face lucrare modernă și a face lucrare românească, aceasta este dorința și scopul autorului acestor încercări.

Suntem de părere că în țara noastră evoluțiunea artistică ce o dorim este iminentă, fiindcă izvoarele artei noastre populare, atât de bogată, atât de caracteristică și atât de bine conservată după atâtea veacuri, sunt încă nestudiate și cunoscute numai superficial; ele prezintă imaginațiunii unui artist, un câmp îmbelșugat în care nu are decât

a culege motive de inspirațiune, pe când în țerile din Occident, aceste izvoare sunt oareșicum secate și trebuesc căutate în vremuri trecute și dejà îndepărtate.

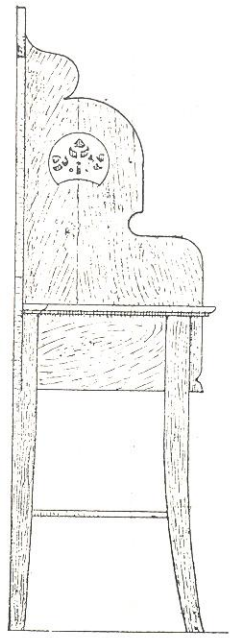

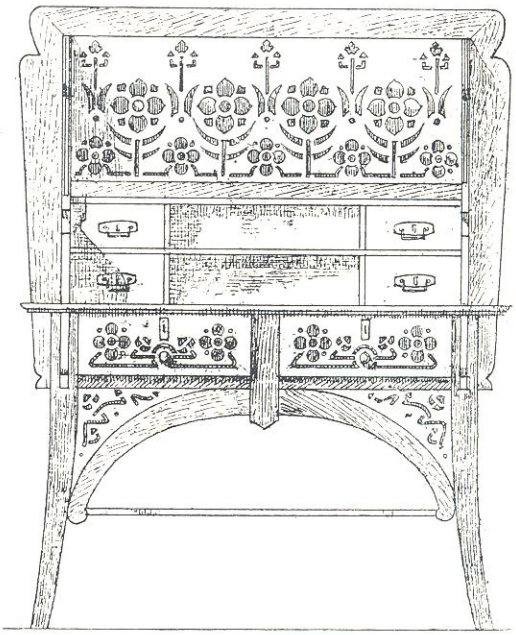

O altă cauză care ne face a crede că momentul este nemerit pentru a întreprinde o reînnoire a artei decorative într'un sens mai românesc, este faptul că de câtva timp sforțările tuturor tind a încurajà și a desvoltà o industrie națională.

toate puterile noastre industria națională pentru ca să capete un caracter original și să se desbare de importațiunea străină, costisitoare sau de rău gust.

Sufrageria ce o reprezintă alăturatele desenuri este în lemn de anin lustruit, de o culoare galbenă-roșiateeă deschisă.

Vroind a purcede dela simplu la compus, siluetele mobilei sunt simple, scândurile fiind numai profilate și fără nici o sculptură. Decorațiunea e obținută prin perforarea tăbliilor cari formează astfel panouri ajurate așà cum se găsesc adesea la lemnăriă pridvoarelor la casele țăranilor noștri dela munți.

Părțile perforate lasă să se vadă tapetul care este de o culoare verde deschisă, ales pentru a se armonizà cu culoarea lemnului; motivul decorativ

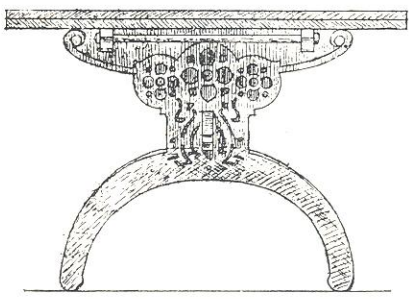

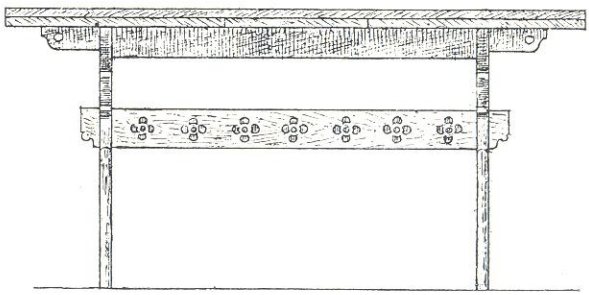

Prezentăm astăzi cetitorilor Revistei noastre o primă încercare de compoziție decorativă: Mobila unei sufragerii.

Sperăm a continuà cu aceste studii în următoarele numere ale Revistei și mergând pe aceeași cale, să ajutăm din

ales acì este o floare ale căror ramuri șerpuesc în arabescuri. La Expoziția românească din Sibiiu erau expuse furci de tors cari erau decorate după aceleași principii.

Acest principiu al tăbliilor găurite

PROIECT PENTRU PALATUL PRIMĂRIEI DIN ORAŞUL IASI

N. Ghika-Budeşti, Architect.

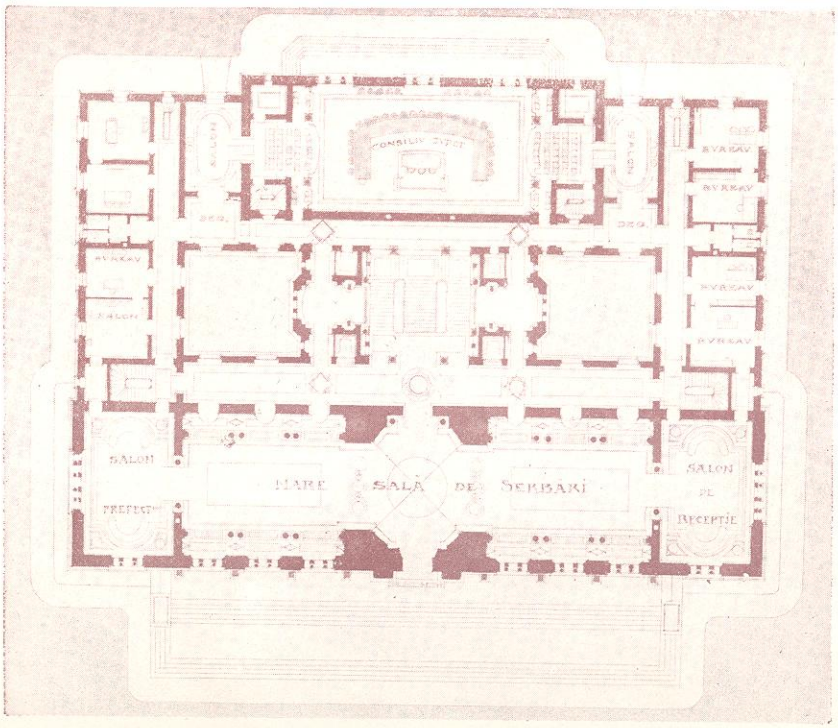

dă cu mijloace simple un efect elegant care mi s'a părut potrivit cu decorul unei sufragerii.

Cu pirogravură foarte întrebuințată de țăranii noștri la decorația obiectelor uzuale se obțin frumoase efecte rustice, dar acest procedeu cere pentru a-și păstrà caracterul și farmecul, o e-execuție naivă și rudimentară ce cu greu s'ar puteà obține dela lucrătorii din orașe.

Autorul își propune a face în curând o încercare în acest sens.

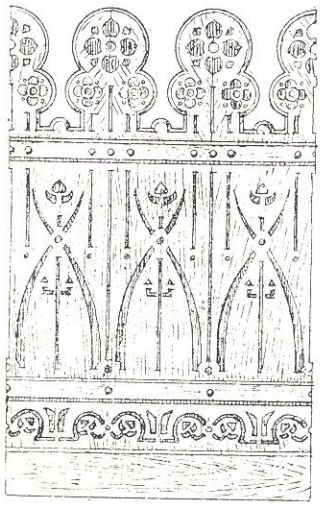

Decorația sufrageriei ce o descrim este complectată prin un covor în genul scoarțelor românești, având mijlocul său alb rezervat pentru masă și un chenar cu flori portocalii cu inima violetă pe un câmp verde deschis, la fel cu tapetul camerei.

Perdelele, fața de masă, precum și șezul scaunelor, sunt cu postav alb de Azuga (abà) decorată cu flori porto-

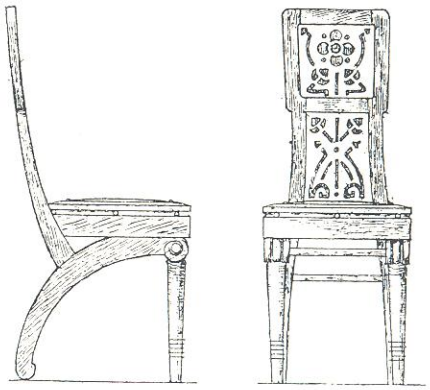

calii, aplicate și cusute cu bigmea neagră, lucrată în arabescuri, astfel cum sunt împodobite sumanele și cojoacele țăranilor noștri.

Un lambris în lemn ajurat și fixat cu cuie de alamă, decorează peretele camerei de jur împrejur; rame studiate în aceleași principii, încadrează diferite tablouri; în sfârșit, o sumă de oale, de străchini și ploști românești, complectează decorația încăperii.

Arch. N. GHIKA-BUDEȘTI.

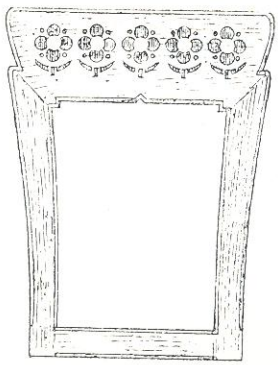

CETATEA LUI ȚEPEȘ-VODĂ

JUDEȚUL ARGEȘ

Mergând dela Curtea de Argeș în susul râului Arges, cale de vre-o 23 kilometri, la locul numit cheia Argeșului, pe culmea unui munte, la vre-o 400 metri înălțime, se mai văd încă niște ruine.

Aceste rămășițe vechi a vremurilor trecute mai amintesc și azi de timpul când locuitorii acestei țeri, prigoniți de dusmani, își găseau adăpostul în creerii munților.

Din satul Căpățineni mergând în sus, dealurile se îngustează, valea se adâncește, păduri negre de fagi se întind tot mai înalte de ambele părți ale râului Argeș, care forțat de stânci șerpueste sgomotos, croindu-și zigzaguri capriționse.

De odată se deschide o poiană înconjurată de munți de jur împrejur, iar în față pe vârful unui munte de piatră, abrupt și înalt de vreo 400 metri, apare zidurile Cetății lui Țepeș-Vodă.

De acì călătorul îndrăsneț, trebue să apuce pe o potecă îngustă, care duce până în poalele cetății, de acì pe o altă potecă și mai îngustă suspendată la 400 metri deasupra râului Argeș, ocolește cetatea spre a intrà înăuntru pe o fereastră dărămată, căci poarta cetății a devenit inaccesibilă.

Azi mai stau în picioare trei turnuri și o parte a zidului înconjurător, restul e un morman de cărămidă, moloz și peatră, peste care au răsărit pe ici și colo arbori: paltini și mesteacăni.

Tradiția spune, că acest locaș a fost zidit în vremea lui *Vlad-Dracul (Țepeș)*. Istoria ne spune însă că în vremea lui Țepeș, o seamă de boeri s'au resculat contra Domnului și, spre pedeapsă, dânsul i-a condamnat, că după ce li se va pecetluì cămășile pe ei, să lucreze ca salahori la zidirea acestei fortărețe, care aveà să le servească mai în urmă ca închisoare.

Se mai zice, că boerii rebeli au cărat varul și cărămida din mână în mână, făcând lanț din vale până sus.

O altă tradiție spune, că Țepeș, vrând să se apere de Turci, a cerut meșteri și zidari dela aliatul său Matiaș-Corvin, regele Ungariei și astfel a zidit această cetate, și când au venit Turcii, el s'a închis înăuntru, iar Turcii s'au așezat într'o poiană pe muntele din față, zis *„la Tunuri“* și de acolo au bătut cetatea.

Alții spun, că ea a fost zidită pe la 1200 de *un Conte Saxon,* un fel de senior-bandit (Raub Ritter) și i-a servit ca punct de observație, de unde se repezeà și fură pe nenorociții neguțători, cari treceau cu mărfurile lor din Orient, și că Țepes a întrebuințat cetatea aceasta numai ca punct strategic.

Un lucru e sigur, că clădirea, despre care vorbim, aparține stilului Romano-Unguresc de prin veacul al XV și are multă asemănare cu castelele ungare ale Brașovului și ale Făgărașului.

Din ceea ce a rămas azi se poate vedeà oarecum planul, care e triunghiular, flancat la colțuri de turnuri din care

După natură V. G. Stephănescu

unul enorm de mare, contre-fortat, servià ca *donjon;* lângă donjon se aflà poarta cea mare cu urme de *pont-levis*. Zidurile sunt de 2—3 metri grosime făcute de cărămidă și peatră, pe ici și colo se mai văd urme de crenele, cari erau drepte de peatră, unul singur se mai vede căzut în mijlocul turnului cel mare.

Una din laturi e bine conservată, se vede în întregime, iar cealaltă e dărămată complect.

Turnurile sunt rotunde, iar camerile sunt pătrate.

Ferestrele sunt toate în *plin-centru* cele de sus mari, largi, cele de jos înguste sub chip de metereze.

Cetatea erà prevăzută cu pivnițe mari boltite, azi ele sunt astupate de dărămăturile zidurilor.

In mijlocul cetății se văd încă urmele unui puț, poate că erà un fel de *oubliette,* apoi din cetate se puteà ésì și afară printr'o galerie subterană, a cărei eșire se vede în poalele muntelui la locul numit *la pivniți,* unde se mai distinge o boltă de cărămidă, largă și de vreo 3 metri adâncă, restul este surpat.

Cetatea este zidită din peatră până la vreo 5 metri înălțime, iar de acì în sus în cărămidă, lucru explicabil, s'a întrebuințat piatra până la o înălțime unde se puteà ridicà, cărămida fiiind ușor de ridicat s'a întrebuințat în părțile înalte.

Crenelele erau de peatră, probabil că camerele erau pardosite cu lespezi de peatră, deoarece se mai găsesc înăuntrul cetății.

In cursul vremurilor, țăranii au luat cărămida de acì, așà că pe deoparte timpul, pe de alta oamenii au distrus în parte acest falnic castel, cuib al vitejilor voevozi, locaș de apărare în timpuri de restriște în contra dușmanilor.

Azi din mândra cetate, care străbăteà negura munților, nu a mai rămas decât câteva ziduri încă semețe, cari ne mai amintesc de gloria străbună.

Ar fi timpul ca cei în drept să-și mai arunce privirile și asupra vechilor monumente, să nu aștepte să se distrugă de tot, lucru întâmplat la *Sâmnicoara,* unde, după ce a căzut jumătate din turn, de abià s'a gândit să consolideze jumătatea cealaltă.

VICTOR G. STEPHANESCU.

NEÎNȚELESUL BIZANTIN

INCERCARE CRITICĂ ASUPRA PICTUREI BISERICEȘTI

I

În vremurile străbune, meșterii Bizanțului pricepuți în ale arhitecturii, poftiți fiind, veneau la chemarea vreunui Basarab sau Ștefan-Vodă, ce la biruință drept mulțumire Aceluia ce i-a dat-o, înalță o mândră biserică, un adevărat ex-voto domnesc menit să spue urmașilor izbânda acestor înfricoșați apărători ai moșiei și semeți cavaleri ai crucei. Când biserica eră ridicată, în felul celor din Bizanț, înaltul ctitor, bisericosul voevod trimeteà după meșteri zugravi cari coborîți dela Sf. Munte se pripășeau prin țările Balcanice, întemeind școli de zugravi, primele începuturi de stilizare bizantină. Cu vremea, cum ortodoxismul nostru ne puneà deadreptul sub înrîurirea grecească, s'a ajuns a se alege ca chip de zugrăveală a domnești lor biserici, tipul athonit ce stăpâniâ arta bisericească a Bizanțiului. Pictorul bisericei Curtea-de-Argeș — înainte de restaurare — Dobromir, atât de legendarul predecesor al d-lui Le comte du Noüy, că el trebue socotit ca tovarășul de lucru al Meșterului Manole, s'a călăuzit de iconografia lui Denys, manualul călugărilor athoniți, acești zugravi ai timpului, surprinși la izvorul de inspirație de către Didron. Stil bizantin, stil sau manieră athonită, ori cum veți voì, acesta străbătând veacurile a ajuns până la noi întreg, teafăr, ferit de ori ce știrbire, așà cum l-a adoptat voevozii d'atunci; așà cum se mai încearcă astăzi cu unele biserici.

În timpurile mai nouă însă, s'au găsit unii pictori cari, deprinși cu civilizația artistică a Occidentului — acolo unde se plămădesc toate revoluțiile — au ridicat steagul de rebeliune contra mannechinului bizantin, contra sfinților „uscați și drepți", așà numiții sfinți bizantini. Și în locul figurilor șue, deșirate, s'au înălțat uneori chipuri omenești, serioase, hieratice, alteori figuri cu totul reale, pământești, ca într'o cunoscută catedrală. In alte părți s'a copiat clișee rusești, s'a făcut peisage, ca stânci, marine etc., iar aiurea s'a stilizat genul, s'a făcut întorsături decorative, afișe, palide imitațiuni secessioniste. E un amestec ciudat de tradiții rău înțelese, de curente, de manieri de tot soiul, al căror rost e îndreptățit la unii prin neputința de a desemnà, iar la alții printr'o desăvârșită necunoaștere a caracterului strămoșesc. Călătorul care, plecând dela Curtea-de-Argeș, zugrăvită în curat stil bizantin, ar trece pe la sf. Nicolae Vlădica din Prund, apoi pe la sf. Voivozi și mai la urmă la ori-care biserică zugrăvită de Tătărescu, ar rămâne uimit de atâta diversitate de concepții, de atâtea înțelesuri ce s'a dat stilului așà numit bizantin, stilul strămoșesc în numele căruia se zugrăvesc bisericile. Rătăcirea aceasta daca ea totuși va puteà fi scu-

zată, dovedește însă un lucru: că noi nu suntem încă pătrunși de *caracterul* curat românesc, că nu avem cultura și mai ales cultul trecutului. Daca n'ar fi fost așà, de mult s'ar fi născut tipul pictural neobizantin care împerechiând aceea ce am căpătat prin civilizație cu aceea ce am avut dela strămoși, ne-ar fi arătat lumei cu o artă a noastră proprie, superioară, care îmbracă caracterul neamului, pentrucă în ea trăește la olaltă icoana trecutului ca și forma prezentului.

Cercetând pricina acestei stări de lucruri, a acestei anarhii picturale de care am pomenit mai sus, vedem că ea se sprijină pe două cauze, cari înlăturate, ar pune odată pentru totdeauna, o ordine în zugrăvirea bisericelor. Să vedem cari sunt aceste cauze:

Cea dintâiu și cea mai grea de înfrânt — de oare ce ea are de partea sa un puternic aliat — prejudecata — este iconografia, e imperfecția acestui codice de pictură bizantin, rămas dela Panselinos, întâlnit la Sfântul Munte și aflător în toate țările ortodoxe ce câte odată vor să mai păzească o datină împotriva simțului de desvoltare, despre care e bine să ținem socoteală când el, într'un mod firesc, înlocuește pe az buche sau ne arată ca prea rudimentară pușca cu cremene. A doua cauză e că cei puși să vegheze la destinele artei noastre, nu au intervenit încă până acum pentru a da o dezlegare problemei bizantine. Nu va trece multă vreme, și ne vom căi de această nepăsare care a îngăduit ca în metropola țării, în București, să avem în cele mai frumoase clădiri architecturale, picturi, în fața cărora nu poți face altceva decât să clatini din cap cu părere de rău.

Odată enunțate cauzele, să trecem la desvoltarea lor. Am spus că tipul de pictură bisericească, oficial recunoscut, este cel bizantîn sau mai bine cel athonit, rămas moștenire din legăturile pe cari interesul religios le orânduise între strămoșii noștri și Grecii dela Muntele Atos. Acest tip este păstrat într'o erminie, un codice de pictură bisericească întocmit în spiritul ortodox și cu priceperea artistică a timpului d'atunci. Nu vom mai face istoricul acestui text de lege artistic; el e cunoscut tuturor, din povestirea lui Didron. Ne vom mărginì numai a arătâ imperfecția lui și deci a vedeà până unde trebue crezută lauda ce s'a adus tipului ce-l reprezintă.

Primul lucru pe care trebue să-l avem în vedere, este dacă iconografia găsită în mâinile călugărului Denys își poate sprijinì valoarea pe vreo înrudire cu ideile ce le aveau artiștii din vechea Elladă asupra proporțiunilor omenești. Influența antică nu apare în iconologia bizantină decât foarte slab pe sarcofagii, pe edific i, unde se întâlnesc motive clasice ca: luptători goi, cariatide; dar acestea nu sunt decât motive de ornamentație. Mai pronunțată însă e în reprezentarea sfinților războinici ca Sf. Gheorghe, S-ții Arhangheli. In fața acestora apare însă figurile sfinților părinți ai Bisericei, ale pustnicilor, într'un stil cu totul monastic sec, lemnos în mișcări țepene și cu gesturi de manechin. Ca proporție, sfinții aceștia ajung câte odată la o înălțime uriașe față de îngustimea corpului, un corp slăbit de veghe și de posturi, așà cum dinadins ni-i reprezintă arta călugărilor atoniți. (1)

Dacă i-am pune alături de *Doriphoros* al lui Polyclét, am vedea că pe când la acesta lungimea totală a corpului e de șapte capete și ceva, la sfinții bizantini ea e de unsprezece și chiar douăspre-

(1) Vezi Bayet. L'Art Byzantin.

zece. Să se noteze că statuia citată reprezintă cvintesența a secole de civilizație artistică, e perfecțiunea academică a corpului omenesc. Disproporția aceasta nu s'ar puteà explicá decât dacă am admite că curentul clasic a fost atât de slab, că el nu a putut rezistà curentului monastic, susținut cu atâta zel de pictorii călugări, pentru cari proporțiile antice ale sculpturii păgâne, sintetizate atât de bine în vestitul *Canon* al lui Polyclet, erau lăsate deoparte într'o vreme, când o lume nouă, lumea creștină, se ridică pe ruinile lumei antice, ce se prăbușește odată cu faimosul edict al lui Constantin.

O artă nouă, o artă autochtonă, cu un caracter specific, născută mai întâi în catacombe, apoi în basilicii, pe sarcofagii, în mausolee, se desvoltă sub domnia creștinismului monotheist; Și dacă architectura ajunge atât de departe, până a da pe S-ta Sofia și Sf. Vital din Ravena, pictura și sculptura abiă încep să prindă aripi, rămânând mult timp într'o stare îndoelnică până la Renaștere, „când scapără ca doi sori, Leonardo și Michel-Ange.“ Am zis până la Renaștere, dar dela apariția picturii bizantine, — vorbim numai și numai de pictură, — în secolul VI-lea, (dacă o punem dela construcția S-tei Sofii), și până la Renaștere, în secolul XV, sunt nouă secole, nouă veacuri de adormire, în care rând pe rând certuri religioase, ca asalturile furioase ale iconoclaștilor, urmată de prohibirea oficială a icoanelor ține încătușată arta bisericească punându-se d'a curmezișul drumului, pe care cu multă trudă și-l săpase.

Biserica lui Ștefan cel Mare din Hârlău.

În ce condițiuni dar s'a dezvoltat tipul bizantin? Care să fi fost norma de înaintare a pictorilor bizantini?

Înstrăinați de arta clasică, departe de natură, pictorii bizantini se mulțumeau a construì figuri de sfinți după îndemnul închipuirii lor, fără să consulte natura, după cum a început a se face numai de către artiștii Renașterii, urmașii lui Cimabue, care încă se mai ține de convenționalismul bizantin. În această privință, toți bizantinologii se întâlnesc în aceeaș părere. Sfinții bizantini nu sunt decât opera imaginațiunii călugărilor, ce căutau să reprezinte dintr'odată și figura sfântului ca și felul de viață pe care trebuià s'o ducă un sfânt smerit și cucernic. Traiul zilnic, ca și pățaniile sfântului, viața apostolică ca și martirul, trebuià să se oglindească în chipul sfântului ce trebuià zugrăvit. Și pentru aceasta, pictorului-călugăr nu-i trebuià alt model decât închipuirea lui, încinsă de flacăra credinței, ce foarte rar îi îngăduià vre o răzvrătire dela cele patru mari posturi ale anului. Ori cine a citit ceva asupra picturii bizantine știe acest lucru. În cartea D-lor L'Homme și Rocheblare (2) am găsit în mai multe părți această părere, pe care de altfel o întâlnești aproape la toți autorii cari analizează pictura bizantină. Și pentru a pomeni de cel mai răspândit, Bayet, vom citâ din lucrarea sa (1) :... „Aceștia — sfinții bizantini — sunt de altă rasă; după aspectul lor străin, se cunoaște că sunt din familia lui Simion Stylitul, și în fundul mânăstirilor cele mai austere s'a închipuit de

(1) (L'Art Byzantin. Vezi : La peinture au Mont Athos).

(2) Histoire de l'Art. Vezi : La Renaissance. Idem L'Art Byzantin. Idem L'Art Gothique.

imaginațiunea călugărilor, cari au visat aceste corpuri uscate de veghe și de posturi.“ (1)

Examinând picturile religioase din acele vremuri, un cunoscător mai obișnuit ar face următoarea generală constatare: cu desăvârșire falșe ca desemn, ca formă, reprezentarea sfinților este caracterizată printr'un lux de detalii uimitor. Costume, draperii, figuri simbolice, decoruri, toate bine alcătuite, fac o izbitoare deosebire cu capetele anemice și scofâlcite, cu mâinile țepene ale sfinților. O complectă neștiință a academiei alături de o grije stăruitoare pentru decor. Cauza e după cum am arătat, că pictorii bizantini nu au stat sub înrîurirea artei păgâne și mai ales a naturii, ci închiși în mânăstiri se mulțumiau a creà cu închipuirea, dar numai așà, figuri de sfinți convenționali (2). Pe de altă parte, pompa strălucitoare a Bizanțiului a ademenit într'atâta pe pictorii călugări, în cât aceștia au împrumutat, pentru icoane, tot decorul vremei. Iată unde stă valoarea picturii bizantine. Nici desenul, nici compoziția, nici culoritul (de care nu stim cum va fi fost, de oare ce ori de câte ori se simțià nevoie, călugării reînviau, reîmprospătau culoritul sfinților). Numai decorul, am fi zis și hieratismul, dar acì el e tocmai rezultatul neînțelegerii mișcării. Și e atât de adevărat lucrul acesta că, chiar vechile statui egiptene acelea unde lipsa de o mișcare voită apare în toată poza, au ceva din hieratismul și gravitatea sfinților bizantini. Numai atât a rămas bun în reprezentarea sfinților cât s'a putut împrumutà dela antici; numai sfinții războinici de cari am pomenit mai sus. Am văzut la Căldărușani în arhondărie, d'asupra ușei de intrare, o foarte frumoasă icoană a S-ților Arhangheli. Și zic frumoasă numai în ceea ce privește figura; podoaba e măreață.

Intr'o vorbă, tipul propovăduit de iconologia bizantină și consfințit prin datină, e clădit pe baze șubrede ce nu se mai potrivesc cu vremea de acum. Desenul bizantin ar puteà fi adoptat numai în mozaic, de care s'a și făcut o largă întrebuințare în bisericele din acea epocă și care lipsește aproape din decorațiunea noastră.

Să ne întrebăm acum care e rostul pentru care astăzi se mai zugrăvesc sfinții în maniera bizantină? Ni se va răspunde de sigur: Maniera aceasta, stilul acesta, felul acesta de a înțelege pictura religioasă, este stilul, e maniera bizantină ce istoricește reprezintă pictura bisericească din vremurile străbune. Toate bune, dar atunci de ce nu mai scrim slavonește, de ce vorbim altfel de cum se vorbià și se scrià în secolul XIV-lea, sau mai bine de ce nu ne mai mulțumim cu psaltichia pe care ici colo o mai gângăvește dascălii? De ce a luat ființă corul metropolitan, de ce neam format limba în care scriu poeții de azi? Firește lumea se preschimbă și de sigur în bine. Care să fie pricina dar, pentru care se stăruiește în reproducerea formelor și mișcărilor bizantine pe cari le-am arătat sprijiniți pe istorie — deși numai privirea desemnului ar fi fost deajuns — că sunt stângace. Înțelegem ca sfinții aceștia să se păstreze numai în unele biserici vechi pentru aducerea aminte a trecutului nostru așà cum a fost, cum apare dintr'odată când privim vre-un monument rămas din vremuri.

(1) D. Charles Diehl scrie însă, vorbind de sfinții bizantini: «C'est un art vivant...«. Asta însemnează că d-sa privește numai cu ochi de teoretician. V. Etudes Byzantines.

(2) Vezi cap. La Renaissance de L'Homme et Rocheblare. Histoire de l'Art.

Şi asta pentru că voim a ferì de perzanie comoara trecutului pe care numai astfel o vom păstrà când vom păzì cu sfinţenie aceea ce ne-a lăsat evlavia voevozilor şi a domniţelor. Voim o biserică nouă? se va găsì loc şi pentru aceasta, cea veche însă, biserica trecutului ori cum va fi refăcută, să ne arate veşnic imaginele sfinte, icoanele la cari îngenuchiau voinicii lui Ştefan, panţirii pletoşi ca şi hatmanii trupeşi, domniţele sfioase ca şi jupâniţele boerilor.

Înţelegem iarăsi ca sfinţii bizantini să servească de sprijin în căutarea tipului neo-bizantin acela pe care ni-l arată progresul şi care nu va întârzià a se arată atunci când se va întâmplà pe deantregul acea dorită *renaştere* care întocmai ca marea Renaştere va izbucnì deodată din cenuşa părăsită a trecutului. A mai stărui asupra clişeelor bizantine din bisericele noastre din nou construite, a le reproduce aşà cum se găsesc, însemnează a trage înguste hotare artei bisericeşti, însemnează a reduce nivelul artei la copierea de documente. Căci ce este într'o vorbă această reeditare a calapoadelor bizantine? Originalele le avem dela Curtea-de-Argeş, dela Stavropoleos, dela Horezu, Probota şi de la alte câtevà mânăstiri: Originalele acestea nu sunt modele de perfecţiune pentru a le reproduce întocmai în biserici noui; pentru ce dar le reproducem? Înţelegem; ele dau dreptul celor ce le reproduce — dar numai atât — la un brevet de cunoscător al picturei bizantine, şi vezi Doamne, copierea greşelilor unor călugări stângaci dar buni creştini, ne va izbăvì pictura noastră de veri-ce erezie.

*

Să vedem acum care ar fi soluţia ce se impune pentru ca părăsind clişeele bizantine, să nu cădem în cellalt eres şi mai de temut al reproducerii naturei.

Am spus mai sus că în sfinţii dela Atos ca şi în ori ce sfânt bizantin, sunt două elemente dintre cari unul, desemnul, l-am arătat că fiind lipsit de o valoare întreagă şi cellalt decorul, despre care am spus cuvinte de laudă. S'ar puteà ca luând dela bizantini elementul decorativ să întocmim un tip de sfânt în conture corecte, în poze hieratice, dacă voiţi cu hieratismul bizantin, In ceea ce priveşte coloarea, pe cât va fi cu putinţă se va ţine socoteală de tonalităţile închise, pământii ale sfinţilor bizantini cu care neo-bizantinismul va păstrà în modul acesta o apropiere de seamă. Bine înţeles că în toate aceste întocmiri partea cea mai mare va fi a frescurilor naţionale aflătoare în mânăstiri, a icoanelor vechi, a decorurilor, a frumoaselor decoruri cari se mai gă

sesc pe la Horezu sau alte mânăstiri vechi.

Iar ca o complectare a ornamentaţiei, vom căutà în vechia artă a catacombelor, în haosul imaginelor dogmatice, în simbolizmul funerar al primilor creştini, unde vom găsi multe şi preţioase motive de decoraţiuni, mai frumoase, pentrucă ele vor aduce o mai îmbelşugată armonie de linii, şi mai bisericeşti, pentrucă în ele trăeşte Verbul divin, cel de veacuri ca şi cel de astăzi. Şi această întregire a stilului bisericesc, prin chiar motive bisericeşti, motive ce odată a format podoaba de gândiri a primilor martiri ai crucei, e superioară acelora la care năzueşte actuala decoraţiune,

ce nu e decât o stilizare a Florei moderne. Vom arătà la timp cum va trebuì să se lucreze cu aceste decorațiuni pe cari toate socotelile le arată ca cele din urmă cuceriri cari se mai pot face în stilul bisericesc.

Și când se va deslușì bine neobizantinismul, când în sfârșit se va izbutì a se urnì din loc această problemă, atunci nu va fi lume mai mulțumită ca artiștii, adevărații artiști, cari când sunt pictori cu părere de rău și cu gândul departe de ori ce idee... neortodoxă, înfrâng datina, sau când scriitori și oameni de gust, dă egzemple de felul acestora: „Și dacă te împinge păcatul să spui cam ce cugeți despre acei sfinți uscați și drepți, unii cu suliți, alții cu paloșe, unii călări, alții pe jos, cu brațele atât de încrucișate pe piept, că palmele le ies afară din trup, pe loc bătrânii își scutură pulpanele giubelelor și îți suflă cuvântul din vârful limbii (1).“

Iar numărul nemulțumiților va sporì cu acei pictori de ocazie, cu Grecii, ce cutreeră satele noastre cu tipare și tapete atonite, cerșind decorarea bisericelor, cu diletanți aventurieri, cari neștiutori în ale desenului, cred — cum să nu creadă! — că cu gestul, cu factura atonită, cum ne-o arată sfinții bizantini, se poate zugrăvì ori ce biserică în România. Negreșit e aproape o jucărie să croești un desemn falș ca cel bizantin, un desen convențional cu mâini și picioare de păpușe, cu degetele otova, ca niște nuele simetrice. Și daca se mai îndoește cineva de acest adevăr, voiu spune despre acel funcționar dela C. F. R. care într'o lună (cât a avut congediu) a zugrăvit o biserică pentru care a fost răsplătit cu o sumă bunicică.

Neo-bizantinismul așà cum l-am arătat va fi de o potrivă de bine primit de toți. Biserica își va primì apostolii săi, de astă dată cu chipuri de oameni ce chiar dacă „postesc și veghiază“, nu trebuesc arătați ca niște stafii. Adoratorii trecutului vor vedeà retrăind în figuri serioase și corecte, vechia datină cu vechiul port, și în sfârșit oamenilor de gust li se vor da icoane corecte, de o înfățișare bisericoasă și în aceeaș vreme omenească. Și ca cea mai de pe urmă binefacere, vom gonì din biserică acel amestec internațional de figuri, de imagini de tot soiul, căutând a rămâne în sfera acelui ortodoxism, râvnit de arhimandritul Macarie, cel ce a tălmăcit Erminia lui Dionise.

„.....Și cei orânduiți, — zice Prea Sfințitul arhimandrit în predoslovia sa, — la Dumnezeesc meșteșugul acesta, cu moliftă, cu otpust și cu celelalte toate; și a nu eșì cu închipuirea nicidecum dintru așezământul cărțuliei; sau a vă plecà capul spre vreo *curcire papistășească*, afară de dogma și de orânduiala zugrăvirii pravoslavnicii bisericii răsăritului“ (1).

A. BALTAZAR.

(1) Delavrancea: »Hagi-Tudose».

(1) Scoasă din volumul aflat la d-l Al. Tzigara-Samurcaș, și pe care d-sa îl va da la lumină în curând. Textul original e scris cu litere chirilice într'o frumoasă românească.

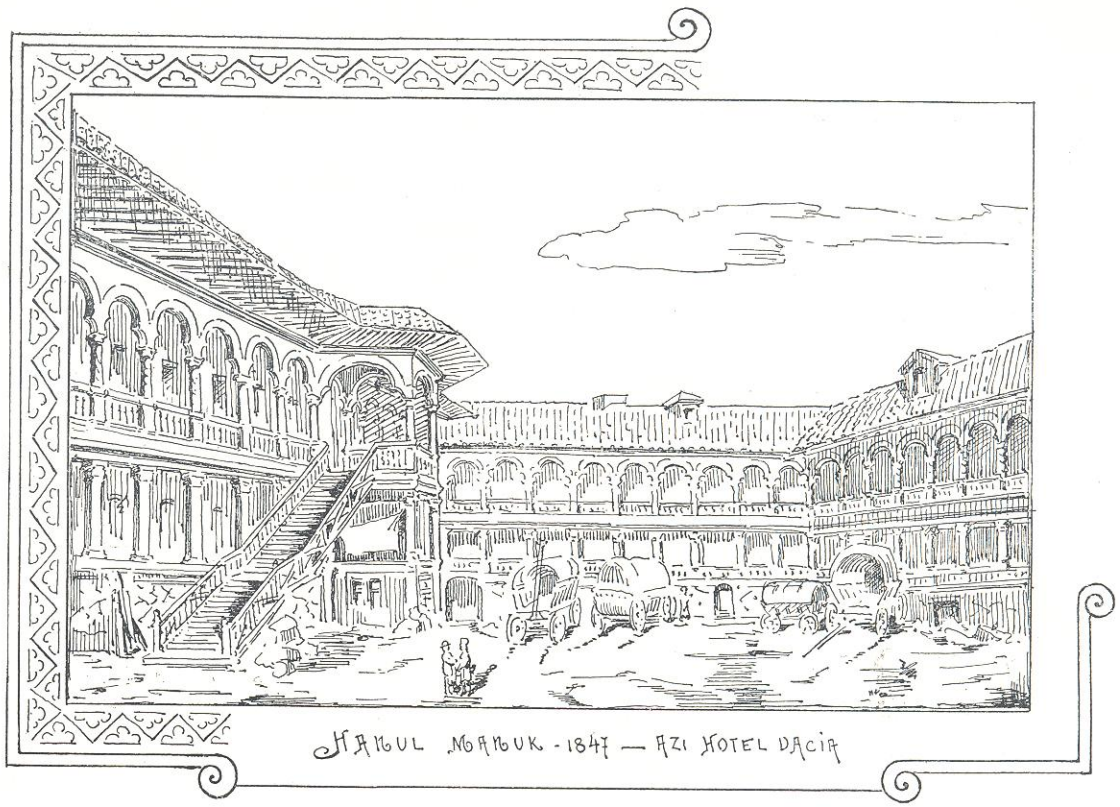

HANUL MANUK - 1847 — AZI HOTEL DACIA

HANUL LUI MANUK-BEY

(1808—1860)

Hanul Manuk, unde a fost semnat Tratatul din 1812 între Franța și Rusia, era unul din rămășițele vechiului București, cari au dispărut acum o jumătate de veac. El a fost clădit la 1808 în strada Franceză, — azi strada Carol I, — pe marginea Dâmboviței, după ce locurile domnești se vândură și după ce nu mai rămaseseră din străvechile clădiri și palate decât pușcăria și câtevà ziduri, despre a căror existență nu mai pomenește astăzi decât Crucea din piața Sf. Anton.

Hanul Manuk a fost clădit pe locul unde se află astăzi Hotelul Dacia.

Manuk erà un armean deștept și om de încredere al lui Mustafa Pașa Baraictar, veniți împreună din Constantinopole. Manuk erà peste fire de bogat; el a clădit acest han, care s'a numit *Hanul Manuk-Bey*, și care devenì unul din cele mai cunoscute hanuri ale Bucureștilor din prima jumătate a secolului nostru. Aveà două etaje, un subsol și pivnițe boltite pe alocurea. El aveà stilul clădirilor de pe atunci : strășinile mult eșite, arcadele sale în formă bizantină, cu bolțile bine întoarse, învelit la corpul principal cu olane și țiglă, iar la dependințe cu stuf, și formà înconjurul unei curți pătrate, fără pavaj.

Hanul a fost clădit după căderea lui Selim al III-lea, la 1808, când Manuk-Bey cumpără în țara românească, cu paralele Baraictarului, case mari, prăvălii, munți cu păduri și moșia *Bastiada* din județul Prahova.

O renumită cărturăreasă din Paris, unde se așezase bogătașul armean, M-lle Lenormant, prevestise lui Manuk că va murì otrăvit. El locuià într'un superb palat din strada Verneuil, speriind Parisul cu bogăția și fastul său, când Mah-

mud al II-lea cerù lui Napoleon I extrădarea lui, însă ducele d'Otranto, Fouché, prefectul Parisului, ţineà la dânsul şi i-a dat de ştire despre cererea Sublimei Porţi şi Manuk putù scăpà fugind în Rusia.

După prevederile M-lle Lenormant, într'adevăr Manuk murì otrăvit de un servitor credincios al său.

Fii săi cari trăesc în Rusia au dat Ţarului Alexandru I un diamant de o mărime atât de mare, şi având ape atât de sclipitoare încât se zice că luminează şi noaptea; Manuk-Bey a fost celebru pentru bogăţiile şi pietrele scumpe ce le posedà.

Hanul acestui bogat aventurier a fost în Bucureşti, unul din vestitele hanuri vizitate între 1808 — 1860 de diferite feluri de oameni, străini. Curtea hanului Manuk, erà de pomeneală pentru mulţimea trăsurilor, căruţelor cari veneau, sgomotul şi murdăria erà împrăştiată în toate părţile, rufe, cămăşi, cearceafuri erau întinse pe frînghii chiar între frumoşii stâlpi din etage. Vizitatorii străini de Bucureşti deşi nu trăgeau toţi la această gazdă, totuşi, vreau să-l vadă pentru pălimarele suprapuse ale camerilor şi pentru aspectul pitoresc ce-l înfăţişà.

De sigur că hanul Manuk nu se puteà asemănà cu otelurile noastre de astăzi, nici ca confort, nici ca architectură, dar îşi poate lesne închipuì cineva ce a fost acest han ca priveliştе în curtea căruia se sbăteà mulţimea sgomotoasă a ţiganilor, surugiilor, căruţaşilor, a negustorilor fanarioţi, a slugilor, în mijlocul desimei căruţelor, chervanelor şi braşovencilor, cari soseau din toate părţile, ori plecau spre alte locuri, înhămate cu cai, cu boi sau cu bivoli. Toate aceste se mişcau unele a lene altele cu repezeală în sgomotul gălăgios al unei mulţimi de o adevărată culoare locală, şi sperià adesea ori liniştea nepăsătoare a raţelor, a gâştelor şi altor animale domestice cari se scăldau cu drag în băltoacele curţii celui mai vestit din Palace-Oteluri ale Bucureştilor de pe vremuri.

ATHANASIE DEMETRESCU.
Architect. (Giurgiu).

O stradă din Bucureşti pe la anul 1810.

GABRIEL POPESCU

GRAVOR.

Medalie comemorativă a liceului din Bitolia.

CONCURSURI

Între concursurile cari s'au ţinut anul trecut, vom menţionà pe cele mai recente, fiindcă ele dovedesc că se poate face artă, şi cu lucruri, în aparenţă mai puţin importante pentru artă, şi fiindcă aceste concursuri arată, cum unele aşezăminte fie de Stat sau particulare, a căror menire este în special administraţia technică, financiară sau comercială, — când stă în capul lor un bărbat cu suflet de artist, — ştiu să găsească prilejul de a încurajà şi Arta şi pe Artişti.

Astfel, distinsul nostru confrate, d-l Gr. Cerkez, directorul general al Poştelor şi Telegrafelor, pe lângă inovaţiunile fericite pe cari le-a făcut în timpul scurt de când Administraţia Poştelor se bucură de a-l aveà în capul ei, a găsit mijlocul de a sacrificà şi Artei câteva momente din numeroasele sale ocupaţiuni. D-sa a publicat un concurs pentru un model de timbru jubilar, care se va pune în circulaţie cu prilejul jubileului patruzeci de ani de domnie a M. S. Regelui.

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

Proiectele prezentate de concurenţi au fost numeroase, dar în genere slabe. Totuşi a fost un număr de desene destul de bune din

cari s'a putut alege, subiecte pentru premiile prevăzute în condițiunile concursu lui. Reproducem acì proiectele d-lui A. Clavel, în număr de trei (1-2-3) cari au atras cu deosebire atențiunea juriului prin simplicitatea de concepțiune, prin modul cu totul personal de interpretare și prin acea dorință ce o arată și de altfel o realizează artistul, de a face ceva românesc.

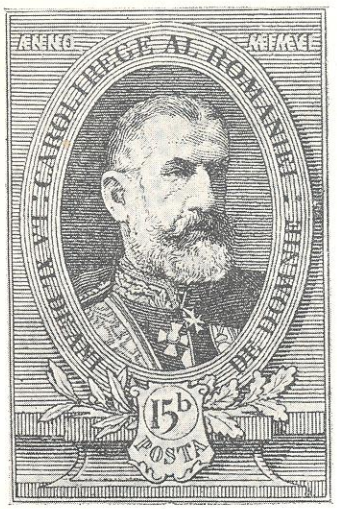

Fig. 4.

Proiectele d-lui Gabriel Popescu, cunoscutul nostru gravor (4.5) care prezintă calități

Fig. 5.

serioase, și proiectele d-lui Costin Petrescu, din care reproducem pe cel mai interesant (6)

Fig. 6.

acesta deși într'un stil germano bizantin-sessesionist ceea ce ar părea cam complicat, totuși dovedește, că e mai puțin complicat de cum vreà să pară.

Afară de acestea d-l director al Postelor și Telegrafelor, a mai însărcinat și pe câțiva artiști cu compunerea de modele pentru timbre de binefacere, a căror vânzare să fie în

Fig. 7.

folosul societăților de binefacere puse sub înaltele auspicii a M. S. Reginei: Policlinica și Țesătoarea.

Astfel d-l N. Grant a compus timbrul (7 8) și V. Mantu (9).

Fig. 8.

Aplaudăm din toată inima la frumoasa inițiativă d-lui director general al Postelor și a telegrafelor, precum aducem viile noastre felicitări. D-l dr. Istrati, comisarul general al Expoziției din 1906, care prin tre mai multe concursuri publicate de d-sa,

a aprobat şi premiat cu 400 lei schiţa de afiş prezintată de d-l Emil Damian.

Fig. 9.

D-l Damian va face deci afişul oficial al Expoziţiei, al cărui subiect, în linii generale, este următorul: Naţiunea română, reprezintată printr'un ţăran şi o ţărancă la munca câmpului, surprinşi, salută cu entuziasm, produsul muncei naţionale, înfăţişată prin Expoziţie, a cărei siluetă se vede pe planul din fund al afişului.

Afişul se distinge prin armonia liniilor, iar în ceea ce priveşte caracterul românesc al lucrării, autorul dovedeşte multă putere de observaţie, care unită cu un remarcabil talent, ne dă siguranţa că afişul Expoziţiei va fi o bună lucrare de artă.

Premiul al II-lea l-a obţinut d-l Schirato cu o lucrare care prezintă şi dovedeşte calităţi foarte meritorie.

Vom reproduce în numărul viitor, aceste două proiecte de afişe şi treptat toate concursurile artistice, publicate de Comisariatul General şi cari vor fi dobândit premie.

BIBLIOGRAFIE

Atragem atenţiunea cetitorilor noştri asupra articolului d-lui Profesor N. Iorga *„Meşteşugul de pictură şi sculptură în trecutul românesc“* apărut în numărul din Ianuarie al **Convorbirilor Literare,** asupra articolului d-lui I. Slavici *„Ce este naţional în Artă“* publicat în numărul din Ianuarie al Revistei, **«Semănătorul»**.

Făt Frumos, a publicat o serie de articole interesante, „Naţionalitatea în Artă“, datorite d-lui A. C. Cuza.

Luceafărul, reproduce interesantele picturi bizantine a Catedralei din Sibii, executată de pictorul Smiegelski.

DIVERSE

DELA EXPOZIȚIUNEA GENERALĂ ROMÂNĂ DIN 1906

Program pentru concursul de Architectură.

Pe un teren situat în un punct înalt al Capitalei, admis cu 3.00 m. mai ridicat decât străzile ce-l înconjoară de toate părțile, în întindere de 80 m/140 m. se proectează această catedrală destinată credincioșilor ortodoxi.

Catedrala, inclusiv treptele scărilor, nu va depăși în dimensiuni orizontale 60 m./90 m.

In jurul acestei clădiri, pe restul terenului, se va prevede spre complectare, o împrejmuire (entourage), cu trepte în fațadă și cu un decor de grădină în raport cu acest monument.

Se lasă toată libertatea d-lor concurenți în alcătuirea acestui proiect, ce este considerat ca o schiță ante-proiect, prezentat ca un studiu complect în ceea ce privește compoziția generală a monumentului, și în acest scop nu se cere decât:

1) Un plan orizontal privit dela nașterea bolților, la scara de 0,005 p. m.;

2) O secție transversală, la scara de 0,005 p. m.;

3) O secție longitudinală, la scara de 0,005 p. m.:

4) O fațadă laterală, la scara de 0,01 p.m.;

5) O fațadă principală, la scara de 0,02 p.m.;

6) Un desemn perspectiv cu împrejmuirea; dimensia acestei planșe nu va depăși 0,80/0,60 metri.

Juriul va da preferință proiectului a cărui compositie generală va răspunde mai bine cererilor din program, atât în punctul de vedere artistic, cât și constructiv.

Comisiunea serbărilor pentru Expoziția din 1906.

In vederea organizărei tuturor serbărilor cari vor aveà loc în interiorul Expoziției și punerea lor în legătură cu celelalte serbări cari, în acelaș timp, vor aveà loc în Capitală, comisariatul Expoziției a convocat Sâmbătă seara, 17 Ianuarie, un număr de scriitori și cunoscători în ale artei.

S'a discutat cu privire la serbările și distracțiunile cari vor aveà loc în Expoziție, și în deosebi asupra celor cari vor urmà să aibă loc în Teatrul care se va construì în insula Ovidiu și în Arenele romane.

Această comisiune este alcătuită din următoarele persoane:

D-nii: Gen. Bengescu; Th. D. Speranță; Ed. Ghika; Al. Marghiloman; Florescu, vicepreședintele Ligei culturale: D. G. Kiriac, profesor; G. Moruzi; Leon Ghika; Arch. G. Sterian; C. D. Șutu; Horia Roseti; Radu Vărescu; G. Ștefănescu; Gh. Coșbuc; Gh. Moceanu: Căpitan Miron Costin; Al. Davila, directorul Teatrului; Prințul Valentin Bibescu; D. Olănescu și Mărgăritescu, șeful muzicilor militare.

Fermă model.

Ținând seamă de importanța ce prezintă țara noastră în privința exploatațiunilor agricole, și lipsa de călăuză, în cea ce privește construcțiunile agricole de cari suferă de multe ori marii noștri agricultori. Revista Architectura, printre alte publicațiuni, va da o deosebită însemnătate și instalațiunilor agricole. De astă dată am publicat un proiect de fermă model, datorit d-lui Architect Paxino.

Concursurile Revistei.

I. *Caractere tipografice.*

In timpul din urmă, mai toate ţerile au căutat să-şi creeze caractere tipografice originale, spre a da o înfăţişare artistică şi specială tipăriturilor; în vederea aceasta, Revista publică un astfel de concurs în condiţiunile următoare:

Se va face două tipuri de caractere tipografice, unul pentru litere capitale, altul pentru litere mici.

Concurenţii vor căutà să deà acestor litere un caracter românesc, fără însă a se apropià prea mult de literile chirilice. Vor prezentà:

1) O planşe cu patru litere capitale, două litere compuse din linie dreaptă cum sunt literile M, A, L, două compuse din linii curbe cum sunt literile S, O, R.

2) O planşe cu şease litere mici (trei drepte şi trei curbe).

Literile capitale vor aveà dimensiunea de 0,20 centimetri înălţime, iar cele mici 0,10 centimetri înălţimea.

II. *O Scoarţă pentru un volum* (Legătorie).

Concurenţii vor face un proiect de scoarţă pentru legatul în volum al primului an al revistei „Architectura". Proiectul Scoarţei care se presupune că va fi în piele modelată (repoussé) va trebuì să fie de mărime îndoită a formatului revistei, desenat cu preciziune şi în culoare astfel ca să se poată executà perfect după acest model.

*

Condiţiunile generale ale acestor două concursuri sunt arătate în Revista „Architectura" pe contrapagina copertei, proiectele vor trebuì să fie depuse la Redacţie peste o lună dela ziua apariţiei Revistei. Premiile sunt pentru concursul I, 30 şi 20 lei şi 40—20 lei pentru concursul II.

EXPOZIŢIUNILE ĂRTISTICE CE VOR AVEA LOC IN STRAINĂTATE IN ANUL 1906

Paris. Al III-lea salon al şcoalei franceze la marele palat Salonul societăţii franceze a artelor frumoase; dela 15 Aprilie la 30 Iunie, 1906.

Salonul societăţii artiştilor francezi: dela 1 Mai la 30 Iunie.

Expoziţia operilor pictorului Henner la Palatul mic.

Expoziţia internaţională a artelor focului, (Iunie—Octomvrie).

Amsterdam. Expoziţia noului muzău Rembrandt, Iulie.

Berlin. Ezpoziţia centennală artei Germane.

Francfort a. Mein. Expoziţia de legătorie artistică, (Kunstgewerbe muzeum).

Londra. Expoziţia contimporană şi retrospectivă a artei Belgiane din secolul al XIX.

Milan. Expoziţia naţională italiană de arte frumoase şi artă decorativă, în primăvara 1906.

München. Expoziţia anuală de arte frumoase la Glas palast.